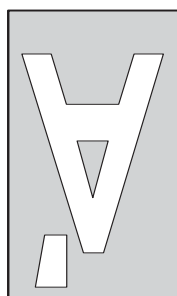

OSTAFORDULT

VAL

Tisztelt Szerkesztőség!

Örvendetes, hogy egyre újabb tehetségek kopog-

Címlapon: Montázs
Fotó: LD Archívum

ROMA
LAP

Megjelenik
havonta

a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon/Fax:
06-56/513-952, 513-953,
513-954

Levelezési cím:
SZOLNOK Pf.: 77 5001
e-mail: lungodrm@axelero.hu
Internetcím:
www.lungodrom.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva
Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő:

Gudmon Andrásné

Munkatársak:

Hegedűs Sándor,

Józsa Zoltán, Lukács Ilona,

Nyári Gyula

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár:

Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezető:

Tankó Csaba

ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.
Szerkesztőségünk a mientől eltérő véleményt is közli.
A leveleket esetenként rövidítve, szerkesztett formában adjuk közre.

tatnak szerkesztőségünk ajtaján. Ezúttal irodalomkritikusunk asztalára jutott egy levél, amelyet sok-sok vers kísért. A lírai önkifejezést próbálgató tizennyolc éves szerző Hegymagason él. Innen azonban szóljon ön maga: „Mocsár Péternek hívnak és 1986. március 6-án születtem Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, Vásárosnaményban.

Roma származású vagyok. Életem első éveit Vaján töltöttem, ahonnan nehéz szociális és családi körülményeim miatt intézeti nevelésbe kerültem 1992-ben. Szüleim már állami gondozásba vételém előtt szétköltöztek

egymástól, én apámmal és apai nagyapámmal maradtam egy ideig. Igen nehéz helyzetben éltem ez alatt az idő alatt velük egy vályogviskóban. Apám ivott, s egyedül nagyapámtól kaptam valamennyi szeretetet és gondoskodást. Ő azonban sajnos két éve meghalt. 1992-től egy évet töltöttem intézeti körülmények között Budapesten és Baktalórántházán. Innen kerültem 1993. május 14-én nevelőszülőkhöz és a mai napig is velük, valamint két, szintén velem egy időben idekerült testvéremmel élek a Balatonfelvidéken, Hegymagason.

Általános iskolai tanulmányaimat Gyulakesziben, Káptalantótiiban és Szigligeten végeztem. Jelenleg a tapolcai Széchenyi István Szakképző Iskola 10. osztályos tanulója vagyok, vendéglátás-idegenforgalom szakon.

Hobbim az olvasás, a filozófiai elmélkedések, a zenehallgatás és a rajzolás. Az irodalom és a művészetek mindig is közel álltak hozzám. Már általános iskolás koromban próbálkoztam rövid történetek és novellák írásával. Indultam egy megyei szintű általános iskolai novellapályázaton is, ahol hetedik koromban 2. helyezést értem el.

A versírást 2001-ben kezdtem el komolyabban. Mostani szárnypróbálgatásaim eredményei az általam küldött versek.”

Tisztelettel:
Mocsár Péter
Hegymagason

Mocsár Péter:

Születés

Érzés voltam csupán
A létem hajtalanán
Mint szellem úsztam
Át a Semmi-óceánt

Forrásként törtem fel
Tudatom felszínére
Érzékek tengerére

A harmónia voltam
Csak érezni, élni tudtam
Akkor még szerettem élni
És mertem még remélni...

Halál után

Mikor kifuny éned
Önző világa
Békéd nyugalmát érzed
Olajfa virága
Tűzdeli diadémed?

Utazol képzeleted
Színes világain
S lassan elfelejted
Múlt léted bogáncsait
A jövődet éled

Ha tested egyszer elfárad
Megfial örökre
Lelked megmarad
A bölcsesség tengere
Örök elmélkedésre befogad...

Szemlesütve

Kíváncsi lettem volna a tanárnőnek az arcára, vajon döbbenetet tükrözött-e vagy meglepődést, netán elégedettséget mutatott új, fegyelmező módszere tudatában, amikor óralátogatás során az osztályt meglátogató **Ligeti György** szociológus és társai azt látták, hogy egy, csak egyetlen egy gyermek, nekik hátat fordítva ül a padban.

Képzelem a vendégek megdöbbenését, csodálkozását. Nem tudom, hogy az órát vezető tanárnő miképpen minősítette módszerét. Szinte kimeríthetetlen a torz emberi elme, ha a diszkrimináció valamilyen eddig még nem látott, nem tapasztalt módszerét kell kipróbálni. Nem a hivatását tisztelő és szerető pedagógus az, aki nem kíváncsi tanítványa arcára, nem keresi a tanóra minden pillanatában a tekintetét, a lélek tükrét.

Nem követhet el a gyermek olyan rosszat, hogy azért így kell szégyenkeznie tanára és társai előtt. Amikor megkérdezték a tanárnőt, miért ül háttal ez az egyetlen tanuló, a pedagógus így válaszolt: „Mert nem tud beilleszkedni.” Elképesztő. Még a törvény ellen vétőt is szemtől szemben hallgatják ki. Kíváncsiak az arcára, a tekintetére, mozdulataira, gesztikulálására. E diákéra nem volt kíváncsi a tanárnője. Hogy mibe kellett volna beilleszkednie, arról nem szól a fáma.

Ismét egy rossz pedagógus példa, amely reprezentálja az elkülönítést. Azt gondolná a jóhiszemű ember, hogy elmúlt az a világ, amikor a hátrányos helyzetűeket sokszor elkülönítve oktatják-tanítják. Sajnos az élet ennek az ellenkezőjét igazolja. S lehet beszélni, példálózni arról, hogy ezt a fajta pedagógiai módszert az Európai Unióban elítélik, s a megkülönböztetést, a diszkriminációt törvényesen büntetik, még mindig nem jutott el bizonyos pedagógusok tudatáig.

Nem tudom, hogy tudják-e: az Európai Unió nem támogatja azokat az iskolákat, ahol szegregációs oktatás folyik. Ligeti György szociológus és csapata a legújabb felméréseik során még mindig sok negatívummal találkoztak. A Népszabadság április 22-ei számában Hátal a padban címmel a következőket írják: „A szegregáció jelentkezhethet intézményen belüli és iskolák közötti elkülönítésben is.” Íme az utóbbira is egy példa! Egy másik esetben olyan iskolát látogattak meg, amelynek frissen átadott épületét 1,3 milliárd forintból, többnyire pályázatokon nyert pénzből újítták fel. Még külön táncterem is tartozott hozzá, szabványos korlással, egész falat beborító tükrrel.

A kutatók számára csak hosszas beszélgetés után derült ki, hogy az intézmény szerves részeként működik egy eltérő tantervű, hétköznapi nevén kiegészítő tagozat, ahol 68 gyermek tanul. Csakhogy ez a falu szélén, egy korábbi szolgálati lakásból átalakított, sötét, szűk folyosós épületben található: a vakolat hullik, a gyerekek 60 százaléka cigány. Íme az esélyegyenlőség a valóságban egyes iskolákban.

Elgondolkodik az ember, vajon mi lehet a hasznuk ezeknek a gondos felméréseknek, kutatásoknak, a neuralgikus pontokra történő rámutatásoknak? Történik egyáltalán valami? Mert a diszkrimináció, a megkülönböztetés különböző eseteiről rendszeresen szólnak az újságok, a rádió, a tv. Azokról azonban nagy a hallgatás, ahol történt volna valami elmozdulás, kijavították volna a hibákat, intézkedtek volna, s az írásban említett tanárnőt háttal ültették volna a padba vagy annak az iskolának az igazgatóját arra kérték volna nézzen a tükörbe és szégyellje el magát. Vagy legalább a szemét süsse le.

Fotó: Illusztráció Nyári Gyula

◆ **Kállai Katalin**, a NKÖM roma miniszteri biztosa a Romaweb érdeklődésére elmondta, hogy több más érintett tárcával együtt olyan előterjesztés megszövegezésén dolgoznak, amely kormányhatározattá emelkedne, segítené a mintegy 2000 állástalan cigányzenész hazai foglalkoztatását.

AZ ESÉLY HÁZA

◆ A kirekesztett embereket segítő „esélyházat” adott át Miskolcon **Lévai Katalin**. Az esélyegyenlőségi miniszter kijelentette: minden megyében olyan intézményrendszert akarnak kiépíteni, amely a helyi igényekre szabja feladatát.

442 EZREN VALLOTTÁK MAGUKAT KISEBBSÉGINEK

◆ A legutóbbi népszámlálás adatai szerint Magyarországon 239 olyan település van, ahol egyetlen kisebbségi kötődésű ember sem él. A 2001-es népszámláláson 442.739 válaszadó, az összslakosság 4,34 százaléka jelezte kisebbségi kötődését. 205.720 válaszadó cigány, 120.344 német, 39.266 szlovák, 25.730 horvát nemzetiséget írt be. Román kötődésűkről 14.781-en, Ukránról 7393-an, Szerbről 7350-en, Görögökről 6619-en, Lengyelről 5144-en, Szlovénról 4832-en, Bolgárról 2316-an, Ruszínról

2079-en, Örményről 1165-en nyilatkoztak.

ROMÁK AZ UNIÓBAN

◆ A roma társadalom az európai uniós csatlakozás vesztese – jelentette ki **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke, a Fidesz parlamenti képviselője Zalaegerszegen. A cigányság integrációjával foglalkozó konferencián **Vajda László**, a Lungo Drom Zala megyei elnöke kijelentette: a romák egyre inkább úgy érzik, hogy a kormány nem tett semmit felemelkedésük, esélyegyenlőségük megteremtése érdekében és az uniós csatlakozásra sem készítette fel őket.

CSÖDNEK NEVEZETT TÁJÉKOZTATÁS

◆ Csödnek nevezte az ország európai uniós csatlakozásával kapcsolatos kormányzati tájékoztatást **Bagó Zoltán** fideszes képviselő. A politikus szerint 2,3 milliárd forintba kerülő kormányzati kommunikáció

semmifajta hatást nem ért el. Az MSZP szerint az állampolgárok számos lehetőséget kaptak arra, hogy tájékozódjanak.

MEGFENYEGETTÉK KÁLLAI LÁSZLÓT

◆ Ismét megfenyegették **Kállai Lászlót**, a járszági Roma Polgárjogi Szervezet elnökét. „Ki volnál már te? Kinek képzeld magad? A község szégyene vagy! Meghalsz! Nem sokáig élsz, te büdös cigány!” – vágta **Kállai fejéhez** egy szóváltás során az egyik önkormányzati képviselő apja. A járszadányi alapítványi iskola ellen is szót emelő **Kállaira** nem először próbálták ráijeszteni. Februárban ismeretlenek „Meghalsz, cigány!” feliratot festettek lakóházának kerítésére. **Kállai László** ezúttal is feljelentést tett a rendőrségen.

TANÁCSKOZÁS A PARLAMENTBEN

◆ Az Európai Uniónak (EU) címzett üzeneteit tolmácsolta a

Parlament kongresszusi termében a Magyarországi romák nevében az ország 7 régiójának képviselője. Megfogalmazták, hogy mivel tudnak hozzájárulni az ország sikeres uniós csatlakozásához, illetve miben változik a helyzetük a csatlakozás után. A tanácskozáson részt vett **Kiss Péter** kancellária-, és **Lévai Katalin** esélyegyenlőségi miniszter, **Jürgen Köppen**, az Európai Unió magyarországi nagykövete, **Teleki László** romaügyekért felelős politikai államtitkár, valamint 350 kisebbségi önkormányzati és roma civil szervezet képviselője.

TÁVOZOTT A RÁDIÓ C ÚJ VEZÉRKARA

◆ Alig egy hónap után lemondott az első roma rádió újonnan felállt vezérkara. **Daróczy Dávid** és **Mark West** szakmailag nem értett egyet a tulajdonosi testülettel, ezért benyújtották felmondásukat. Most kérdéses, hogy ki lesz a Rádió C új főszerkesztője, illetve ügyvezetője.

ROMA NŐK INTEGRÁCIÓJÁT SEGÍTŐ TRÉNING A DEBRECENI ESÉLYEK HÁZÁBAN

◆ Roma nők integrációjának segítése kommunikációs és konfliktuskezelési készség fejlesztésével címmel zajlott egy napos tréning Debrecenben. A tréninget a téma egyik legismertebb szakembere, **dr. Koncz Katalin**, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem tanára vezette. A 15 résztvevő a megye és a romaügyi legkülönbözőbb területeiről érkezett. Mind életkorban, mind iskolai végzettségben nagy szórást mutatott. Délelőtt a résztvevők az érdekérvényesítésről, konfliktuskezelési készségről tanultak, délután a kommunikáció folyamatáról, tartalmáról és formájáról valamint a kommunikációs kész-

ségről volt szó. A programot tréningértékelés és személyes konzultáció zárta.

RASSZISTA FELIRATOK

♣ Sátoraljaújhely belvárosában valakik cigány ellenes feliratokat festettek az utcákon lévő táblákra. A helyi cigány kisebbségi önkormányzat vezetője feljelentést tett a rendőrségen ismeretlen tettes ellen, közösség elleni izgatás miatt. A megyei rendőr-főkapitányság úgy ítélte meg, hogy a közösség elleni izgatás megalapozott gyanúja ebben az esetben nem állapítható meg. Az ügyet a sátoraljaújhelyi rendőrök fogják vizsgálni, rongálás miatt indítanak eljárást ismeretlen tettes ellen.

EGYÜTT EGY HAZÁBAN

♣ 2004. áprilisában jelent meg az „Együtt egy hazában” című folyóirat, amely várhatóan kéthetente fog megjelenni. Az ország egész területét átfogóan tudósít a romák helyzetéről, a rendezvényekről, aktualításokról. Az újságot ingyenesen terjeszti a Nagykanizsai Megyei Jogú Város Cigány Kisebbségi Önkormányzata.

ESÉLYEK HÁZA SZEKSZÁRDON ÉS PÉCSETT IS

♣ Esélyek Háza elnevezéssel esélyegyenlőségi koordinációs iroda nyílt Szekszárdon és Pécsen. „Az esélyegyenlőségi program keretében felállított infor-

mációs irodák azt a célt szolgálják, hogy a kirekesztett emberek, a szegények, a különböző okokból diszkrimináltak elnyerhessék azon méltóságukat, amely megilleti őket egy európai köztársaságban – mondta Nemes Péter, a pécsi iroda szakmai vezetője. Az Esélyek Háza egyfajta szolgáltatóházként, hálózati centrumként és információs központként kívánja segíteni a szociális kirekesztés elleni küzdelmet.

CSALÁDLÁTOGATÁSOK

♣ A tiszasülyi kisebbségi önkormányzat egyik fontos célja, hogy a roma gyerekek időben elkezdjék az óvodát, valamint az iskolai tanulmányaikat. Ennek érdekében idén valamennyi

érintett családnál látogatást tesznek, hogy tájékozódjanak, miként segíthetik a gyermekek közösségbe történő beilleszkedését.

KÖZÉLETI FELKÉSZÍTŐ

♣ Az Unió csatlakozás kisebbségeket érintő változásai, a cigányság integrációját elősegítő jogszabályokról, törvénytervezetekről kaptak tájékoztatást a Kisebbségi Jogvédő Egyesület közéleti felkészítő képzésének résztvevői. Ezúttal is Jász-Nagykun-Szolnok megye cigány önkormányzatai, roma civil szervezetek vezetői kaptak meghívást a szakmai fórumra.

Összeállította: Paksi Éva

Fotó: LD Archívum

♣ Felhőtlen szórakozást ígér gyermeknapra a szolnoki roma telepeken élőknek a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Etnikai Érdekvédelmi Egyesület. Pálfi Tibor elnök elmondta, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű családokhoz szeretnék közelebb vinni az ünnepet. A roma közösségfejlesztőkkel együtt május 29-én délelőtt játékos vetélkedőkkel, ügyességi és sportversenyekkel várják a kicsiket, este pedig diszkóval a nagyobbakat.

A hónap hírei • A hónap hírei

Paksi Éva

Új időszámítás kezdődik

Magyarország 2004. május elsejétől az Európai Unió tagállama. Összeállításunkban röviden bemutatjuk az Európai Unió történetét, intézményrendszerének legfontosabb vonásait, az eddigi tagországokat és a május elsejével velünk együtt csatlakozó új tagállamokat, írunk az Európai Unió tagság lehetőségeiről és a június 13-i Európai Parlamenti választásokról.

Az Európai Unió

Az Európai Unió története egy sikeres regionális integráció története, amely során a tagállamok az évtizedek alatt képesek voltak előbb piacaik, majd gazdaságpolitikáik egysítségére, majd megkezdték egyéb politikai döntéseik összehangolását, mely ma is folyamatban van. A közös politikák gazdasági és monetáris politikán túli kiterjesztése az addigiaknál magasabb szintű együttműködést jelent a tagállamok között, erre utal az „unió” szó használata.

Az európai egység eszméje még az ókorra nyúlik vissza. Többféle politikai és gazdasági integrációs próbálkozás után az európai integráció alappilléret 1951-ben rakták le. Az együttműködés viszonylag kevés országra terjedt ki: Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország és Olaszország írta alá a Párizsi Szerződést, amelyben létre-

hozták az Európai Szén- és Acélközösséget (ESZAK). 1957-ben a Római Szerződésben a Hatok az együttműködést újabb területekre kiterjesztve létrehozták az Európai Gazdasági Közösséget (EGK), valamint az Európai Atomenergiai Közösséget (EURATOM), amelyeket az ESZAK-kal együtt Európai Közösségeknek kezdtek nevezni. A három közösség különálló intézményrendszerét 1965-ben egyesítették, de a Közösségek önállóak maradtak. Az Európai Parlament 1977-ben úgy döntött, hogy az integráció elnevezése hivatalosan Európai Közösség legyen.

Az Európai Unió intézményrendszere

Az Európai Uniót egyedülálló intézményrendszere különbözteti meg a hagyományos nemzetközi szervezetektől. Az Európai Unió csúcsszerve az Európai Tanács, amely a tagállamok vezetőinek 1974 óta létrejött rendszeres találkozóiból hordta ki magát. Az integráció motorjának tartott Európai Tanács nem jogalkotó szerv, politikai döntéseit konszenzusos alapon hozza meg. A kormány- és államfők által elfogadott közös politikának a közösség különböző szintű jogalkotó fórumai adnak hivatalos formát a szerződésekben lefektetett eljárásoknak megfelelően. Az Európai Tanács rövid, többnyire kétnapos operatív ülései nem nyilvánosak, döntéseit zárónyilatkozatban teszik közzé. Állandó székhelye nincs, ülésein az EU soros elnökségét betöltő ország ad otthont.

Európai Bizottság

Az Európai Bizottság az integráció különleges intézménye, szerkezetét tekintve egyedülálló a nemzetközi szervezetek között. Központja Brüsszelben van. Gyakorlatilag az EU kormányának szerepét tölti be. Tagjai a biztosok, akikkel szemben fontos elvárás, hogy az integráció hívei és a tagállamoktól teljesen függetlenek legyenek.

Az Európai Parlament

Az Európai Parlament az EU demokratikus fóruma, amelyet eredetileg korlátozott hatáskörrel azért hoztak létre, hogy a Miniszterek tanácsa mellett tanácsadó, illetve az Európai Bizottság fölött politikai ellenőrző szerv legyen. Hatásköre

azóta több lépcsőben kibővült, de nem éri el a nemzeti parlamentek jogkörének mértékét. Tagjait 1979 óta 5 évenként általános választójog alapján választják, minden tagállam saját választási rendszerének eljárásai szerint. Az Európai Parlament székhelye Strasbourgban van, a 20 állandó bizottság és a politikai csoportok Brüsszelben üléseznek, míg a titkárság központja Luxemburgban van.

Európai Bíróság

A luxemburgi központú Európai Bíróság a tagállamok egyéni érdekei fölött álló testület. 15 bíróból és 9 főügyészből áll, akiket a tagállamok egyetértésével jelölnek és 6 évre választanak meg. A bírák függetlenek, a gyakorlat

A cigányság kultúrája a magyar kultúra része

szerint minden tagállamból képviselve vannak. Az Európai Bíróság feladata, hogy a szerződéseknek megfelelően egységesen értelmezze és alkalmazza a közösségi jogot. Eljárást kezdeményezhet mind a közösségi intézmények, mind a tagállamok ellen. Döntései ellen fellebbezni nem lehet.

Elsőfokú Bíróság

A szintén 15 tagú Elsőfokú Bíróságot 1989-ben alakították az Európai Bíróság tehermentesítése céljából. Munkáját nem segítik főügyészek, hatásköre is jóval szűkebb mint az Európai Bíróságé: elsősorban a közösség és alkalmazottaik közti vitákban, valamint természetes és magánszemélyeknek a közösség által hozott intézkedései ellen beadott kereseti elbírálásában illetékes. Határozatai ellen az Európai Bírósághoz lehet fellebbezni.

Európai Számvevőszék

A szintén luxemburgi székhelyű Európai Számvevőszék a Közösség legfiatalabb intézménye. 1975-ben alapították, de intézményi rangra csak a Maastrichti Szerződés emelte. 15 tagból áll. Feladata, hogy vizsgálja és felügyelje az Európai Közösség saját bevételeit és kiadásait, évenként felkészítse és közlétegye az EU költségvetésének végrehajtásáról, valamint az EU különböző szervezeteinek pénzügyi tevékenységéről szóló beszámólót.

Tagállamok

Az Európai Uniónak 25 tagállama van: Egyesült Királyság, Írország, Dánia, Hollandia, Belgium, Luxemburg, Németország, Ausztria, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Portugália, Svédország, Finnország és Görögország. **2004. május elsejétől az alábbi 10 ország csatlakozott a Közösséghez: Magyarország, Szlovénia, Málta, Ciprus, Szlovákia, Lengyelország, Csehország, Litvánia, Lettország és Ész-**

A jövő generációja

tország.

Mit kell tudni az Európai Parlamenti választásokról?

Az Európai Unió polgárai 5 évenként közvetlen választásokat választják az Európai Parlament tagjait. A 2004. júliusától 732 tagot számláló Európai Parlamentbe Magyarország 24 képviselőt küld. A június 13-i választáson politikai pártok állítanak listát, a választópolgárok pártokra szavaznak. Szavazni a Magyar Köztársaság területén 2004. június 13-án 6.00 órától 19.00 óráig lehet.

Hogyan szavazhat, ha a szavazás napján Magyarországon, de lakóhelyétől eltérő településen tartózkodik?

Aki a szavazás napján lakóhelyétől távol van, a lakcíme szerinti illetékes jegyzőtől kérhet igazolást személyesen vagy meghatalmazott útján június 11-én 16 óráig, vagy ajánlott levélben úgy, hogy az ajánlott levél június 8-án 16 óráig megérkezzen a jegyzőhöz. Kérelmében közölnie kell: nevét, lakcímét, személyi azonosítóját (személyi szám), és a települést ahol szavazni kíván. Igazolással azon településen szavazhat, ahol a szavazás napján tartózkodik. E település nevét az

igazoláson feltüntetik.

Figyelem! Az igazolás, valamint a személyazonosság és lakcím igazolására alkalmas iratok a szavazáshoz nélkülözhetetlenek! (Forrás: www.valasztas.hu)

Az alábbiakban a Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség Unió-s Tájékoztató füzetéből közlünk összeállítást

A magyarországi cigányság és az Európai Unió

2004. május elsejétől az Európai Unió tagállama vagyunk. Ezzel a magyar cigányság nemcsak magyar állampolgár, hanem európai polgár is lett. Ez azt is jelenti, hogy Önök részt vehetnek a 2004. június 13-i EU parlamenti választásokon. Dönthetnek arról, melyik pártnak adnak bizalmat ahhoz, hogy védje a magyar nemzeti érdekeket, beleértve a magyarországi cigányság politikai és szociális érdekeit is.

A szavazófülkében, a döntés előtt vegyék figyelembe azt, hogy csak a FIDESZ listáján szerepel biztos bejutó helyen

cigány származású, a Lungo Drom által is támogatott jelölt **Járóka Livia** személyében.

Jelöltünk néprajzkutató, doktori disszertációját a józsefvárosi cigányság életkörülményeiről készíti. Tanulmányait nagyrészt Nyugat Európában végezte, így nyelvtudása, politikai, európai tájékozottsága kiváló. Elkötelezett a polgári értékek, az európai kultúra, a magyarországi cigányság iránt. Olyan muzsikuss családból származik, amelynek több generációja volt már Magyarország „kulturális nagykövete”. Ami-

Járóka Livia

kor megismertettük vele a Lungo Drom társadalompolitikáját, eszmerendszerét, a Fidesz Magyar Polgári Szövetséghez fűződő kapcsolatunkat, úgy érezte, hogy tud ezzel azonosulni, képes ezt képviselni. A Lungo Drom elnöksége barátsággal fogadta Öt, bizal-

mat adott számára.

A cigányság szerepe Európában a bővülés után

Az Európai Unió tagállamaiban eddig is éltek cigányok, arányuk azonban mindössze 1 százalék körüli volt. A legnagyobb arányban Spanyolországban és Görögországban élnek cigányok, mintegy 3 százalékos arányban. E számok tükrében érthető, hogy az Európai Unió eddig nem fordított különösebb figyelmet a cigányság, mint halmozottan hátrányos helyzetű réteg sorsára, felzárkóztatására.

A mostani bővüléssel több olyan ország lép be az Európai Unióba, amely lakosságának 6–8 százaléka cigány. Ez a szám arány már új típusú kihívást jelent nemcsak nekünk, hanem az EU bővítés előtti 15 tagállamának is. Ezt a törekvést jelzi az is, hogy az EU már eddig is indított olyan PHARE programokat, melyek a hátrányos helyzetűek, így a cigányok integrációját is segítik. E pályázatok elsősorban az oktatás és foglalkoztatás területén jelentettek lehetőséget.

Európában némileg hamis kép él arról, hogy a közép-európai országokban hogyan, milyen szokásokkal élnek a cigány emberek. Általában nagyon félnek a vándorló életmódjuktól, a bővítés utáni hirtelen megnövekvő nyugati munkakereséstől, a jobb szociális helyzet érdekében való költözéstől.

Ezt a félelmet az is erősítette, hogy az utóbbi években Romániából, Szlovákiából, de időnként Csehországból is romák utaztak szervezeten a legjobb szociális ellátó rendszert biztosító tagállamokba, ahol segíelyeket kértek vagy koldulásból éltek.

A fentiek szerepet játszottak abban, hogy a csatlakozási tárgyalásokon az Európai Unió óvatos volt a személyek szabad áramlásának megengedése terén, és szigorú feltételekhez kívánja kötni a munkavállalás lehetőségeit a tagság első néhány évében.

Mi tudjuk, és az Európai Unió fórumain hangsúlyoznunk is kell, hogy a magyar cigány lakosság nagyon higgadt magatartást mutatott e

téren az elmúlt években, hiszen szociális nehézségei, a nagy munkanélküliség ellenére sem vett kezébe vándorbotot. Boldogulását továbbra is Magyarországon képzelte el. A magyar cigányság évtizedek óta letelepedett, kultúrája a magyar kultúra része. A magyarok saját kultúrájuknak tekintik a cigány kultúrát, a cigányok pedig magyar állampolgárként, magyar nyelvi és kulturális közegben akarják jövőjüket alakítani az uniós tagság után is.

Konkrét lehetőségek és korlátok Európában

Május elseje óta a magyar állampolgárok, így a cigányok is, szabadon utazhatnak az Unión belül, sőt a határolásokon igénybe vehetik az EU állampolgárokra vonatkozó átjárókat. Megmarad még mintegy három évig (a schengeni rendszerhez való csatlakozásig) az útlevél ellenőrzés. Tehát ha valakit kitiltottak valamelyik tagállamból, vagy ott körözik, akkor ezután is fennmarad a szűrő. Ugyanez érvényes arra is, hogy még kérhetik a tartózkodáshoz szükséges pénzügyi fedezetet, például az osztrák határon. Megszűnik viszont a vámellenőrzés a határon, a többi tagállam irányában.

Turistaként továbbra is csak három hónapig lehet a tagállamokban tartózkodni, utána már tartózkodási engedélyt kívánnak meg, ehhez munkavállalási engedély vagy érvényes tanulói jogviszony kell. Várhatóan kisebb képzettséggel rendelkező munkaerőre kisebb lesz a kereslet. Egyéni vállalkozó letelepedhet, de ugyanazoknak a feltételeknek kell megfelelnie, mint a helyi vállalkozóknak.

Mindez azt jelzi, hogy a tagság első éveiben a munkavállalási lehetőségek elég szűkösek lesznek az Unió más tagállamaiban. Szociális vagy menekült helyzetben, pedig nem lehet másik tagállamban forrás-

sokhoz jutni. A legtöbb lehetőséget az jelenti, ha EU támogatásokat felhasználva itthon igyekszik jobb helyzetet teremteni magának a cigányság, természetesen ehhez elvárva a Kormányzat segítségét.

Milyen lehetőségeket kínál az Európai Unió tagság

Az Európai Unió szociális szövetsége. Sikerét annak köszönheti, hogy lakosainak nagyobb jólétet tudott az elmúlt 50 év alatt nyújtani, mintha azt külön próbálták volna megadni az államok.

Az Európai Unió támogatja a munkahelyteremtést, ez nekünk is a legfontosabb pozitív üzenet. Részben közösségi forrásokat ad erre – melyet a magyar kormánynak ki kell egészítenie nemzeti önrésszel, akár a költségvetés, akár az önkormányzatok vagy vállalkozások fizetik is azt. Másrészt olyan programokat indított el, melynek célja az, hogy

2010-re gyakorlatilag megszűnjön a munkanélküliség Európában, a társadalom minél nagyobb része dolgozzon, így adó és járulékfizető is legyen. Ezáltal az egyes tagországok könnyebben gondoskodnak a nyugdíjasokról, segítik a nagycsaládosokat az iskoláztatásban. Harmadrészt, az egyes kormányokat – így majd a magyart is – arra kényszeríti, hogy gazdasági programjaiban erősítse a munkahelyek teremtését, a gyerekvállalás segítségét, hiszen a jövő generáció fog a mostani felnőttekről később gondoskodni. Ezért is elsődleges cél az oktatás és a folyamatos képzés, a segélyezés csak átmeneti és az átképzést szolgáló legyen. Segít az Unió abban is, hogy a kis és középvállalkozások kibontakozhassanak, hiszen ők lehetnek a legjelentősebb foglalkoztatók. Különös figyelmet kell fordítani a cigány vállalkozók támogatására, hiszen nagyon sok munkahelyet éppen ők tudnak teremteni cigány munkaerők számára.

Ha már van munkája a ma-

**Az Európai Unió támogatja a munkahelyteremtést
Fotók: LD Archivum**

gyarországi cigány embernek, és tudja taníttatni gyerekeit, akkor az uniós tagság révén joggal reménykedhet abban, hogy – csakúgy, mint az előző bővítéseknél – növekedni fog keresetének értéke.

Milyen területeken lehet igazán kibontakozni?

Első és legfontosabb teendő az uniós források, pályázatok figyelése. Ezért mind a cigány civil szervezetek, mind a sok cigány lakosért felelős helyi önkormányzatok, mind a cigány vállalkozók érdeke az, hogy kialakítsa kapcsolatait EU pályázatok készítésében jártas szakértőkkel. A kisebbségi önkormányzatok, cigány civil szervezetek, közösségek kezdeményezzék, hogy tehetséges fiataljaik végezzenek európai uniós pályázatokkal kapcsolatos tanfolyamokat, később – hasznosítva tudásukat – maguk végezzék a pályázatfigyelést és a pályázat készítéssel kapcsolatos szakmai munkát.

Elsősorban azokon a területeken lehet sikeresen pályázni, ahol az Unió érdekeltisége is fennáll. Így a munkaerőpiacra való visszatérés érdekében a humán erőforrás-fejlesztés, át- és szakképzés (elsősorban felnőttképzés) területén ajánlanak a cigányság számára is fontos lehetőségeket.

Uniós támogatás lesz nagy infrastrukturális beruházásokhoz (pl. autópálya építés), melyek sok helyi, nem képzett, de fegyelmzett munkára képes cigány munkaerőt is foglalkoztathatnak.

A vidékfejlesztés terén részben a falusi kézművesség, részben a falusi turizmus is munkát adhat a helyi cigányoknak, a hagyományos cigány művészetek szerepe a falusi turizmus erősödésével megnövekedhet.

Milyen Európában szeretnénk élni?

A jövő társadalmá

Olyan jövőt képzelünk el, amelyben az **igazságosság**, a **méltányosság** és a **szolidaritás**

jobban érvényesül, mint ma. Olyan társadalomszerkezetet, amelyben **nincsenek elzárva a felemelkedés csatornái**, és amely az **esélyegyenlőség** felé halad. Ahol **nincs tömeges szegénység**, és ahol a szegényebbek is létbiztonságot élveznek. A cigányságnak a polgári szövetségen belül speciális a helyzete, mert a cigányság körében a szegénység mélyebb és tömegesebb, mint az országban általában. Itt mégsem a vágyainkra, hanem a józan eszünkre és a közgazdasági törvényszerűségekre kell hallgatnunk.

A szegénypolitika sohasem győzi le a szegénységet. A kicsit több segély valamennyire megkönnyíti a legszegényebbek életét, de megakadályozza a szegénységből való kiemelkedést. A rendszerváltozás utáni Magyarország egyik miniszterelnöke ösztöndíjalapot létesített és garantálta minden, a feltételeket teljesítő cigány tanulónak az állami ösztöndíjat. Ezt a miniszterelnököt **Orbán Viktor**nak hívják. Ha az ösztöndíjakra szánt pénzt segély formájában szétosztották volna, vagy néhány forinttal megemelték volna belőle a családi pótlékot, az egy leheletnyivel segített volna a legszegényebbekben. Az ösztöndíj pedig vonzóvá tette sok cigány gyermek számára a tanulást.

Van már **cigány polgárság is**. Ma még kevesen vannak, de nagy tömegű, **polgárság felé igyekvő, oda bekerülni akaró cigány honfitársunk van**. Sikerük, amely az ország sikere is egyben, saját erőfeszítéseiken túl azon is múlik, hogy milyen széles és könnyen vagy nehezen nyílik-e az az ajtó, amely a polgársághoz vezet. Szerintünk polgár az, aki, ha rajta múlik, képes magát és családját eltartani, van önálló értékrendszere, és önállóan gondolkodik, eligazodik a világban. Aki saját egzisztenciáján túl másokkal is törődik.

A nemzet, melyhez tartozunk

Olyan nemzetben szeretnénk élni, amely **kész bennünket**

befogadni anélkül, hogy önzonosságunkat, hagyományainkat feladnánk. Olyan nemzetbe integrálódunk, amely maga is integrálódik az Európai Unióba. Tudjuk, hogy az Unió kemény feltételeket diktál, amelyhez Magyarország minden polgárának alkalmazkodnia kell. Vannak cigány vezetők, akik a „feltételek” és az „alkalmazkodás” kihívásait tagadják, ők azonban rosszat tesznek a cigányságnak. Elhittetik velük, hogy nincsenek feltételek, és nem kell alkalmazkodni. Ezzel hosszú időre másodrendű állampolgárrá teszik őket, olyanokká, akik kiszolgáltatottak.

Azt is tudjuk, hogy az Unióban vita folyik, melynek az egyik tétje, hogy **a nemzetek önállósága megmarad-e?** Sokan maguknak a nemzeteknek az eltűnését tartják kívánatosnak. Vannak, akik ezt a cigányság és a többségi nemzet konfliktusává igyekeznek tenni. Ezek a politikusok el akarják velünk hitetni, hogy ott, ahol a nemzetek eltűnnek, a kisebbségek azért megmaradhatnak.

Mi hisszük, hogy a nemzet, esetünkben a magyar nemzet tartósan fennmarad, sőt, az új körülményekhez alkalmazkodva megerősödik. Egy erős nemzet **védőernyőjét** kívánjuk a fejünk fölé, úgy, hogy a szolidaritás kötelezettségét vállaljuk. **A társadalmi felzárkózással együtt kell járnia a nemzeti integrációnak is.** Ez azt jelenti, hogy a **felelősség egymásra hárítása helyett mindenki vállalja a sajátját.** Mi bízunk benne, hogy a magyar polgárság képes e tekintetben is elvégezni az önvizsgálatot, és sokat tenni befogadásunkért.

Melyek a mi feladataink?

Nemcsak Európától, nemcsak a Magyar Kormánytól várunk segítséget európai utunkra. Tudjuk, hogy a lépéseket nekünk kell megtennünk, a feladatok mi ránk várnak. Vállaljuk, hogy

• országos és helyi politiku-

saink a kapott ismereteket rendszeres képzéseken továbbbítják az általuk vezetett közösségek számára.

• minden olyan cigány embert, aki kész bekapcsolódni e munkába, a hivatalos szakmai képzésekbe is be kell vonnunk.

• a legtehetségesebb, iskolázott cigány fiatalokból a Lungo Drom olyan csoportot szervez, amely megfelelően felkészült ahhoz, hogy a pályázató szervezetekkel kapcsolatba lépjen, saját közösségében, pedig felmérje, hogy egy adott pályázati lehetőséggel milyen módon és mértékben tudnak élni.

• helyi közösségeinket felkészítjük a pályázatok fogadására, a pályázati feladatok végrehajtására, ezzel a legtöbb esetben munkaalkalmat is teremtünk.

• cigány politikusaink egyik legfontosabb feladatának tartjuk, hogy a tanulás, a tudás tekintélyét megteremtjük minden cigány közösségben. A családokat biztatjuk arra, hogy a cigányság jövője érdekében tegyék lehetővé gyermekük tanulását, továbbtanulását.

• nem kerülheti el a figyelmünket, hogy az idegen nyelv és informatika tanulás kínálkozó lehetőségeit minden arra képes felnőtt és gyermek számára megszervezzük. E nélkül csak az Európai Unió segéd munkásai lehetünk.

• minden erejével biztosítani fogja a Lungo Drom, hogy a szakképzés korszerűsödjön, lehetővé váljon a váltás, az élethosszig tartó tanulás

„Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen”

Május 13-án **Burány Sándor Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Miniszter** nyitotta meg a „Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen” című Phare program projektindító rendezvényét. A „Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen” című Phare program, amely az Európai Unió és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium támogatásával, az ESZA Kht. végrehajtásában valósul meg; a tartós munkanélküliek, különösen a romák foglalkoztathatóságának javítását tűzi ki célul. Az ESZA Kht. a 10,8 millió euró (közel 2,75 milliárd forint) összértékű, tavaly meghirdetett program kedvezményezettjeivel a támogatási szerződéseket megkötötte, a 13–21 hónapos projektek 2004. májusában indulnak. Az ESZA Kht. a programot 17,3 millió euró (közel 4,42 milliárd forint) költségvetéssel 2004. április 24-én második körben is meghirdette, a pályázatokat 2004. július 23. 14 óráig lehet leadni.

A „Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen” című Phare program fő célkitűzése olyan helyi kezdeményezések támogatása, amelyek a tartós munkanélküliek,

halmozottan hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piacra történő bejutását segítik képzéssel egybekötött foglalkoztatás által, és egyúttal hozzájárulnak a közösségi és közszolgáltatások fejlesztéséhez. Így a program 1. (ún. szociális) komponense a tartós munkanélküliek bevonásával a szociális ellátórendszer fejlesztéséhez kíván segítséget nyújtani. A program 2. komponense az ún. roma komponens pedig a romák foglalkoztatására és életkörülményeinek javítására irányul. Az ESZA Kht. a programot első körben tavaly, második körben pedig 2004. április 24-én hirdette meg.

A támogatási szerződések megkötése az első körös meghirdetés (hiv. szám:

ezzer euró közötti támogatásban részesülnek, míg a 2. komponensre pályázók (24 projekt) támogatása 200 és 300 ezer euró közötti.

A pályázatás sikerét mutatja, hogy a szakmailag megfelelő pályázatok száma lényegesen több volt, mint amennyi támogatását a program költségvetése lehetővé tette. Mivel a nemzeti Phare forrásokon belüli átcsoportosítás lehetséges, a rendelkezésre álló források összege 0,53 millió euróval növekszik. A 0,42 millió euró összegű hazai társfinanszírozással együtt, ez a forrásbővítés további 4 pályázat finanszírozását teszi lehetővé, akikkel a szerződéskötés folyamatban van.

A program keretében projek-

várható eredményeként a projektekbe bevont célcsoport legkevesebb 20%-a a program lejártá után az elsődleges munkaerő-piacon elhelyezkedik.

Az első kör tapasztalatai alapján az ESZA Kht. az Európai Bizottság Magyarországi Delegációjának jóváhagyásával 2004. április 24-én a programot második körben is meghirdette (hiv. szám: HU2003/004-347.05.03.). A pályázatok beadási határideje 2004. július 23. A program finanszírozására 17,3 millió euró áll rendelkezésre, amelynek 54,91%-a Phare, 45,09%-a kormányzati forrásból származik. A program keretében az igényelhető támogatás összegének az alábbi összehatárok közé kell esniük:

- 1. (ún. szociális) komponens esetében minimum 660 ezer, maximum 820 ezer euró (minimum 168 millió, maximum 209 millió forint) 18 hónap foglalkoztatásra;
- 2. (ún. roma) komponens A típus esetében minimum 220 ezer, maximum 440 ezer euró (minimum 56 millió, maximum 112 millió forint) 8,5-12 hónap foglalkoztatásra;
- 2. (ún. roma) komponens B típus esetében minimum 660 ezer, maximum 820 ezer euró (minimum 168 millió, maximum 209 millió forint) 18 hónap foglalkoztatásra.

A program ösztönözni kívánja azoknak a szereplőknek az összefogását, akik közösen hatékonyabban tudnak cselekedni a tartós munkanélküliek munkaerő-piaci integrációja érdekében. Ezért a pályázók – civil szervezetek, önkormányzatok, vagy önkormányzati társulások – kizárólag más szervezetekkel együttműködve, velük partnerséget alkotva

Fotó: LD Archívum

HU2002/000-315.01.04.) kedvezményezettjeivel lezárult, így a benyújtott 108 pályázat közül 29 nyertes projekt indulhat el a napokban. A 10,8 millió euró összértékű program 55,56%-a Phare, 44,44%-a hazai finanszírozás. Az 1. komponens keretében támogatott kedvezményezettek (5 projekt) 600 és 750

tenként 50 fő foglalkoztatására és képzésére kerül sor, azaz az országban összesen az első meghirdetés eredményeképpen 1.650 fő tartós munkanélküli jut munkához. Az 1. (ún. szociális) komponens esetében a foglalkoztatás ideje 18 hónap, a 2. (ún. roma) komponens esetében 8,5 hónap. A program

pályázhatnak.

A foglalkoztatási program-
elem kialakításánál – különös
tekintettel a 2. komponensre
– olyan feladatokat, illetve

tevékenységeket kell előny-
ben részesíteniük a pályázók-
nak, amelyek új értékeket
hoznak létre, azaz tartós, a
helyi közösség által is elis-

mert eredményhez vezetnek,
és egyben a leginkább
hátrányos helyzetű csoport-
ok, főként romák, élet-
körülményeinek javítását

HU2003/004-347.05.03.

Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen
Helyi kezdeményezések támogatása a tartós munkanélküliek
és rendszeres szociális segélyben részesülők munkaerő-piaci
integrációja érdekében
(A pályázat lapunk 23. oldalán olvasható)

INFORMÁCIÓS NAPOK

Régió	Időpont	Város	Helyszín	Cím
Közép- Dunántúl	Május 17. 10-14 óra	Székesfehérvár	MTESZ Székház (Technika Háza)	8000 Székesfehérvár, Rákóczi u. 25.
Nyugat- Dunántúl	Május 19. 10-14 óra	Zalaegerszeg	Megyeháza	8900 Zalaegerszeg, Kosztolányi utca 10.
Dél-Alföld	Május 24. 10-14 óra	Szeged	MTESZ Székház	6720 Szeged, Kígyó u. 4.
Észak- Magyarország	Május 26. 10-14 óra	Miskolc	Borsod-Abaúj Megyei Önkormányzati Hivatal	3525 Miskolc, Városház tér 1. A ép. I. em. Díszterem
Észak-Alföld	Május 27. 10-14 óra	Debrecen	Termál és Wellness Hotel	4032 Debrecen, Nagyerdei park 1.
Dél-Dunántúl	Június 1. 10-14 óra	Pécs	Baranya Megyei Önkormányzat	7621 Pécs, Papnövelde utca 5. Díszterem
Közép- Magyarország	Június 2. 10-14 óra	Budapest	Megyeháza, Pest Megyei Önkormányzat	1052 Budapest, Városház utca 7. fszt. konferenciaterem

AZ INFORMÁCIÓS NAPOK PROGRAMJA

10:00	A régió képviselőjében köszöntő
10:15	A program szakmai tartalmának és elvárásainak bemutatása (Kiss Imre szakértő, ESZA Kht.)
11:00	Kérdések megválaszolása
11:15	<i>Szünet - Sajtótájékoztató</i>
11:45	A program költségvetése (Etédi Gábor pénzügyi munkatárs, ESZA Kht.)
12:15	Kérdések megválaszolása
12:45	Eljárásrendi kérdések (dr. Kisné Mátrai Julianna programvezető, ESZA Kht.)
13:15	Kérdések megválaszolása

Szeretettel várunk minden érdeklődőt!

Sikeres roma munkaprogram

◆ 2003. márciusában Kőszegen
roma munkaprogram indult.
Baranyai Mihály, a Kőszegi Ci-
gány Kisebbségi Önkormányzat
elnöke összegezte tapasztalatait:
„*Baranyai Zsolt* elnökhelyettes
munkavezetésével és 10 fő
munkavállalóval indítottuk el
szervezett tevékenységünket. A
Városgondnokság egy évre
szóló szerződést kötött velünk,
így több dolgozni akaró cigány
család jutott pénzkereseti
lehetőséghez. Utakat, árkokat
tisztítottunk meg, parkokat gon-
doztunk, hogy városunk szebb
és tisztább legyen turisztikai és
egészségügyi szempontból is.
Parlagfüirtást is végeztünk, ami
rendkívül fontos volt a város
lakosságának. Ebben nagy segit-
ségünkre volt *Dr. Nagy László*, az
ÁNTSZ városi védőnö-
je, aki hasznos tanácsaival sok-
szor segítette tevékenységünket.
Erdőtisztítási munkánk dolgo-
zóink számára kétszeresen is
hasznos volt, mert a kitermelt
fákat szétoszthattuk a romák
között. Jó kapcsolatot alakított-
unk ki a polgármesteri hivatal-
lal, a Városgondnoksággal, va-
lamint a Munkaügyi Központ
kőszegi kirendeltségével.”

Közmunkaprogram

◆ Mintegy 1500 hátrányos
helyzetű, tartósan munkanélküli,
elsődlegesen romák számára
nyújt átmeneti munkalehető-
séget a júniusban induló erdő-
művelési közmunkaprogram.
Erről Budapesten írt alá megál-
lapodást *Németh Imre*, az agrár-
tárca, *Burány Sándor*, a foglal-
koztatási tárca vezetője, va-
lamint *Mészáros Tamás*, az Álla-
mi Privatizációs és Vagyonkeze-
lő Rt. Elnöke.

Új munkahelyek

◆ Új munkahelyek létesítésére
kétfélmilliárd forintot fordít a
Foglalkoztatáspolitikai és Mun-
kaügyi Minisztérium. Ebből
több mint 2200 új álláshely
létesíthető idén. A munkaerő-
piaci válsághelyzetek kezelésére
kiírt pályázatok alapján csak-
nem 2200 munkahelyet lehet
megmenteni országos szinten. A
szaktárca adatai alapján eddig
380 millió forintot ítélték oda az
egymilliárdos keretből. Olyan
cégek kaptak segítséget, ame-
lyek átmeneti likviditási gon-
dokkal küszködtek.

A rovatot a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium támogatta.

Összeállította: Paksi Éva

Magyarországon soha nem akadt senki, aki ennyit írt volna a cigányokról, akinek regényeiben ennyi cigány hős és roma közszereplő kapott volna helyet. Olyan se sok, aki ilyen megértéssel, ennyi rokonszenvvel, s ekkorra pátozzsal közelített volna hozzájuk.

Itt van például az alacsony természetű Lányi cigány az *Egy az Isten*-ben. Egy szál magában mulattatja hegedűszóval, szájbőgőzéssel és táncsal a szentgyörgyi csárdába betérőket. „Nem azért az egy húszasért, amit egy éjszakai működésért szokott kapni, hanem művészi indulatból. Az az eksztázis nem mondvacsinált, az valódi lelkesítés! Hisz ez művészi unikum, amiért érdemes Amerikából idejönni... Csak gyantázni győzzék, mert az igaz, hogy négy cigány helyett muzsikált, de öt cigány helyett ivott.” – olvasható a leírásban. Néhány fejezettel később gúzsba kötve látjuk viszont. Azért kínozzák így, mert nem volt hajlandó zenélni az ellenség vezérének. De hát mért nem? – teszik fel neki a kérdést. Azért, mert nem akarok muzsikálni az én hazám ellen – hangzik a felelet. Szegény cigány! Hogy ő nem muzsikál „az ő hazája” ellen! Pedig mije van neki ebből a hazából? Egy sárputri meg az országút – teszi hozzá az író. Később mégis ez a fura zenész kerüti kézre korábbi sanyargatóját, Székelyföld lángragyújtóját. Etették, itatták, az asztalra ültették, úgy hallgatták utána a történeteit, szörnyű nagy lett a becsülete az egész közösség előtt.

Ott van aztán Vidra cigány. Bohócként tartja maga mellett a nagyúr (*Egy magyar nábob*). Mindenféle megalázó „tréfát” kell elszenvednie. Megvan azonban a magához való esze. Amikor egyszer a társaságban megsütnek egy egeret, és heves tiltakozása után fizetséget ígérve megetetik vele, eljártssa, hogy fuldoklik az evés közben. A torkához kapott, egyszerre elküült, elzöldült, szemei kidüldtek, hanyatt vetette magát a széken, nem tudott szólni, csak fuldokolva mutatott feltátozott szájára, és elkezdett rángatózni. A társaság megjijed, és jóféle borokkal kezdte itatni, hogy valahogy lenyelje a torkán akadt állatot. Végül még finom özpeccenyét is kap, hogy „lenyomassa” az egeret. Amikor nevetve, s jóízűen

falatozni kezd, csak akkor derül ki: fölösleges volt a rémület, alaposan rászedte a társaságot. A sültegetet kabátjába rejtette. Ezért viszont – újabb „tréfaként” – felakasztják, s csak akkor szedik le, amikor már szörnyen fuldokol. Ekkor meg halottnak adja ki magát. Már fel is ravatalozzák, amikor újra talpra szokken. Ismét ő marad az erkölcsi győztes. A történet későbbi folyásából azonban kiderül, a nagyúr valójában szereti Vidrát és a kömyékbeli cigányokat is. Számos, immár valóban mulatságos helyzetet teremtenek, s élnek át közösen.

A *Fekete vér* cigányasszonya, Manga, a véletlen által kezére kerül grófi csecsemőt kicseréli a

mint a magát grófi sarjnak tudó Simon bármikor is.

A *gazdag szegények* Gyugyori Zsiga cigánya, aki két gyermekét Miskát és Ferkét neveli, tanítgatja hegedülésre, s nemrég elhalt felesége után maradt még egy hathónapos rajkója is. A szomszédság azonban összetart, ök is tesznek a többiekért, s azok is értük. A kedves, ugyancsak árva Csicsonkát is eltartja ez erős összefogás. Ott van az a Bunda cigány is, aki a *Hétköznapiok* egyik kulcsszereplője: egyszerre kovács, meg levélhordozó, aztán meg muzsikos és jeles nyomra vezető.

A *kis báró és a kis baronesz* történetében az illavai fegyház

hogy a levél címzettje erős fogadást tett: aki először kimondja „Lőcse fel van adva”, azt karóba fogja húzatni. A cigány azonban ügyesen kivágja magát. A levél olvasója ugyanis a sorok olvastán így kiált fel: „Elárulták Lőcsét! Feladták a várost!” Mire a mi cigányunk rögtön közli: „no hát csak húzassa magát karóba, szent atyám. Kend mondta ki maga, először ezt a szót!” – azzal gyorsan el is iszkolt. Ugyanitt olvashatjuk azt is, hogy az egyik főszereplő, Miklós ösapja hű feleségét Erdélyből sátoros cigányok segítettek rejtegetve hitese ura után szökní.

Itt van a szegény kis Cipra is (*Mire megvénülünk*). Az a cigánylány, akit Topányi úr, hatéves korában sátorozó cigányoktól vett meg két márváson meg egy süldő malacon, s úgy nevelt fel, mintha a saját lánya volna. Ő maga úgy élte meg, hogy tulajdonképpen cseléd a háznál, akit a nagyságos úr tréfából selyemben, csipkében járat, s nagyságotat a cselédekkel, amiért azok aztán kinevetik. Beleszeret valakibe, aki a köztük levő rangkülönbség ellenére viszont szereti, de egy szörnyű tragédia miatt már csak a halálos ágyon tudja feleségül venni, s csak koporsóban tudja boldogtalan – s őt haláláig gyászoló – férje hazavinni a családi kriptába.

A *Lélekidomár* kis nyomorék cigánya, fél lábára béna és még néma is. Nem süket, csak beszélni nem tud. Állatoknak, madaraknak a hangját tudja utánozni: ez az ő titkos beszéde. Füttyöngtet a madarak szavával, kutya- és farkasvonítással, rőfögéssel, nyerrítéssel, kecskemekegéssel. E tudományával ad fontos üzeneteket az csesdi lópban bujdosó betyárnak.

A *Rab Ráby* cigány Mancija, akiről azt állítja az ifjú Ráby Mátyás atyai jó barátja, Leányfalvy János, hogy ezerszer különb annál a lánynál, akit Ráby oltár elé kíván vezetni. Ezért korholja is ekként: „En komendáltam neked derék, jó erkölcsű leányt, akinek a cipője pántlikáját sem érdemes amaz felkötni, pedig még szebb is amannál! Mit azok a gyönyörű ártatlan kék szemekhez? De hát, ha ünnektek, gavaléroknak az ilyen tetszik (én nem tudom, mit szerettek rajta), hát vedd el magadnak. Feleségben az igaz, hogy nem lesz hiányosság.” Ugyanebben a regényben

saját újszülött fiára, hogy legalább az boldog és gazdag életet élhessen. Maga pedig mellé szegődttetett dajkaként kíséri végig gyermekéveit, tejtěstvéreként, igazi szeretetben – cigányként felnevelte – Pali, a grófi csemetét is. Pali egyébként egy nagyszerű teremtést vett nőül, nevelőapjának lányát, Citerát. Simon, Manga valóságos cigány fia, főnemesnek tudva magát fel-fuvalkodott hivatalnokká lett, Pali messzehírvő zenész. Simon Bach-huszárként kiszolgálja a szabadságharc utáni önkényuralmat, s megpróbálja elcsábítani Citerát. Pali a külszázogokat is megjárja, s mindenütt a magyar ügyet szolgálja. Cigányként felnevelkedve, többet tesz hazájáért,

fogolylázadásának szereplői két kovácsoltvasajtó közé szorulnak. Mindkettő kulcsra zárva. A vas-kályhát is hiába használják fal-törő-kosként. Velük van azonban egy tömzsi kis cigány, akinek olyan erős állkapcsa és fogai vannak, hogy a négykrajcáros is ketté tudja harapni. Az aztán a kulcs kulcslyukon kijövő végét a fogaival erősen megfogta, többiek meg a derekát és a lábait ragadták meg, s körbefordítva csaknem megnyílt a zár, az orra azonban útban volt. Alig tudja elkérülni, hogy társai le ne vágják.

Vagy ott van a *lőcsei fehéresszony* hírvívő cigánya, akit éppen azért választanak ki a rossz hír továbbítására, mert tudják,

ismerhetjük meg a Pápis nevű törpe cigányt, aki kellő fizetségért bármikor kiszökik a börtönből és visszaszökik oda, kihasználva apró termetét.

A *mi lengyelünkben* van egy jelenet. A katonák függelékét követnek el, s ezért meg-tizedelik őket, azaz sorban minden tizediket kivégeznek büntetésből. Tizenöt katonára jut a balszerencse. Vannak közöttük akik nagyon gyáván viselkednek, de van, aki méltósággal viseli a dicstelen halált. A tizenharmadik kivégzendő egy cigány honvéd volt. Fölöttébb kevély volt a sorsára, „Soha sem hittem volna, hogy prédikációs halott legyen belőlem!” Volt a zsebében egy doromb, azt a fogai közé szorította, s rákezdte pengetni a nótát: „Túrót eszik a cigány.” A vesztőhelyen arra intette a lövészeket, hogy „Vigyázzatok, gyerekek, a dorombot meg ne sértsétek, mert ez kell nekem a paradicsomban”.

Diabolka az igéző táncú és énekű szilaj cigánylány s egy egész cigánycsapat, amely Pus-kint kíséri vándorlása során, s akikről aztán a nagy költő a *Cigányok* című elbeszélő költeményét írta – a *Szabadság a hó alatt* oldalain szerepelnek.

A törvény elől menekülő Trenk Frigyes, *A két Trenk* egyik címszereplője jó barátja üldöz-tetése közben egy erdőben cigánybandára bukkan. A romák lehetnek négyszázan: férfi, asszony, leány, purdék; sátorokban, szekereken tanyáztak. Sátorukba fogadták a két szökevényt, bog-rácsaikból megvendégelték. Her-

cegi dolguk volt addig, amíg a cigányokkal együtt járhattak. „Hej, magasztalja is Trenk Frigyes az életírásában a szegény ágrólszakadt, ágra szánt cigányokat.” – írja a regény szerzője.

Hazai tárgyú regényeiben (pl. *A névtelen vár; Aranyember; Politikai divatok, Kiskirályok, Kárpáthy Zoltán*) szinte mindig jelen vannak a cigány muzsikások. Megőrökíti az 1848-as bécsi forradalom idején a magyar jurátusokat is, ahogy csárdást táncoltak a rakott tűz mellett, s a cigány húzta nekik, a bécsiek pedig kinyitott ablaknál zongorázták a tálibortúzek öutánuk. Ugyanitt a Görgey hadinépének zenélő cigánybanda is fontos szerephez jut. A *köszívű ember fiaiban* is lényegesnek tartja rögzíteni, hogy Buda ostromakor a Királyerdőben, a malomréten a tálibortúzek körül cigányzene szólt, hogy a huszárokat, a honvédeket szórakoztassa a csatáközi szünetekben. Az *Erdély aranykora* egy fejezetében leír egy jóval korábbi esetet is, amikor a kolozsvári cigányok kivonultak megkeresni és összeszedni a töltéseket, amiket a fölkelt vitéz nemes urak elhánytak, amikor szertefutottak az ellenség elől. Menteni próbálták, ami még menthető.

Aranymosó cigányok (*Erdély aranykora*), nagyhatású cigány kártyavető jósnő (*Kiskirályok*), a csatában elesett lovakról bört fej-tő kőborcigányok (*A mi lengyelünk*), s cigánykovácsok, borbélyok, cigánypostások szerepelnek több regényében is.

Minden történelmi eseményt felhasznál, amely szolgálhatott a cigányok és magyarok közti áthidalhatatlan távolság csökkentésére.

Az *Egy az Isten* történetfűzésében megemlíti az erdélyi román-magyar ellentéteket, a kis-enyedi és a benedeki mészárlás rémtetteit is. „Benedeken egy kiirtott földesúri család kisasszonyát szabadítá meg egy jószívű cigánylegény azáltal, hogy nőül vette” – írta.

A *Fekete gyémántokban* Berend Iván a maga szerelmi helyzetére keres példákat az ódon könyvekből. Így leli fel egy penészszagú könyvben: „Pelletier gróf egy cigányleányt vett nőül, s elment vele együtt utcai zenészek.”

Jókai – ugye, már régen kitalálták, hogy őrá esik szó – írói képzelőereje nem ismert határokat. Még arra is vállalkozott, hogy egy eredetmitoszt szerkesszen a cigányoknak. E műve, *Az utolsó cigányország*, akár a Paradicsom elvesztése címet is viselhetné, melynek kényszerű elhagyásához, a szétszórattatáshoz a civakodás, a széthúzás vezetett.

Érdekes, hogy a leghíresebb cigány tárgyú regényeként számon tartott *Cigánybáró* cigány főhősnőjéről, Szaffiról a regény végén kiderül, hogy egyáltalán nem cigány. Khuli kán leánya, azaz török, vagy inkább féltörök, hiszen anyukája keresztény nő volt. Cafrinka, a Szaffit felnevelő „nagyanya” és a Botsinkay Jónás által alapított település, Cigány-

falu dolgos lakói és vitéz katonái azért valóban romák.

A Pápist, Cafrinkát, Vidrát, Diabolkát, Bunda és Zsiga cigányt, Ciprát, Citerát és társaikat megalkotó szerző, a nagy mese-mondó, az utolérhetetlen termékenységu *Jókai Mór* áldotta meg, s vetette papírra.

Kétségtelen, hogy hamis, romantikus képet fest a cigányságról, de felrható-e ez valakinek, aki a romantika korában élt és alkotott? Jó szándékát senkinek sincs joga elvitatni. Nem hihető, hogy az ő munkássága, népszerűsége és népszerűsítő tevékenysége nélkül oly mértékben oldód-tak volna a cigánysággal kapcsolatos előítéletek, mint ahogy az éppen a 19. század vége felé megtörtént. Ne feledjük, hogy a kiegyezés operettjeként számon tartott meglehetősen szirupos **Jókai-Schnitzer-Strauss**-féle Cigánybáró, az osztrák és a magyar nemzetet túl a cigányságot is a figyelem és a rokonszenv középpontjába tolta!

Jókai Mór idén kétszáz éve, 1904. május 5-én halt meg. Hihetetlen, de hagyatékában még mindig akadnak kiadatlan művek. Egy elbeszélés, vagy ahogy Jókai írta a borítójára: igaz mese is ott lapul a kéziratok között. Cigányországban játszódik s „*Cigány király és tündér királyné*” – ez a címe. De szép lett volna, ha az évforduló tiszteletére valamelyik kiadónk ennek megjelentetésével tisztelgett volna a két évszázada eltávozott írófejedlem emléke előtt!

– **Hegedűs Sándor** –

Cigány Félóra

Rostás, a restaurátor

Az újságírás egyik fontos kritériuma az új keresése. Ez az egyik jellemzője **Varga Iona** szerkesztő-riporter munkásságának. S, ha ez valaha fontos volt, most még inkább, miután kinyílnak a határok, s nem szűk hazai aspektusból kell szemlélni egy-egy tevékenység értékét, érvényesülését, mert ma már megmérettetnek az EU országában is. S igazán csak annak

van sikere, amit a külföld is elfogad, jegyez.

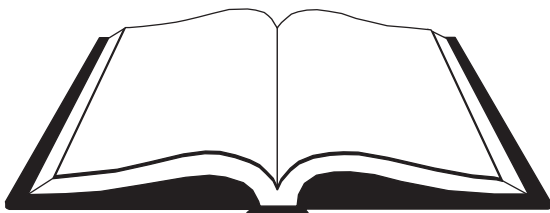
Bizonyára ezt a célt szolgálta annak az autodidakta, de tehetséges restaurátornak a bemutatása (április 16.) is, aki elkötelezett híve e művészi mesterségnek, s példaképe Michelangelo, a világhírű olasz művész. **Rostás Róbert** restaurátori képességeit isteni ajándéknak tekinti, s fejlődése

érdekében sok mindenre képes. Tudja, hogy az Európai Unió tagjaként még többet várnak el a hazai mesterektől, s ezért is használta ki lehetőséget, amikor több, mint hét évig dolgozott Ausztriában, Németországban, Franciaországban, s szerzett hasznos tapasztalatokat a híres kastélyokban végzett restaurátori munkájával. Bizonyára elége-

detek voltak vele, mert pályázatok útján újabb szép megbízatásokhoz jutott.

Szakmai sikerét bizonyítja egy új eljárás, a fák konzerválására kidolgozott újítása. Rostás tudja, ha fejlődni kíván, ezen az úton nincs megállás. Ezért kiváló restaurátorokkal, művészettörténészekkel tartja a kapcsolatot. Tanul, célja neves restaurátorra fejlődni, melynek egyik állomása jelenleg egy templom restaurátori munkájának az elvállalása. Kitűnő kapcsolata van a Műemlékvédelemmel, s azon munkálkodik, hogy egy jeles restaurátori gárdát verbuváljon. Reméljük kitartó fáradozása sikerrel jár.

/f./

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

A kezdő fényképezőgép-tulajdonosok azáltal járják magukat, hogy fényképeik tényképek: a cáfolhatatlan realitást tükrözik a len-

csevégre kapott pillanatok. Mindebből azonban egy szó sem igaz. Nincs semmi, ami szubjektívebb lehetne egy objektívénél. Az, hogy mit lát meg egy adott helyzetben a kamera mögött szorult ember, hogy a látványból mi ragadja meg, s hogy abból mit tart érdemesnek másoknak is megmutatni: ez a fotográfus egyszemélyes felelőssége. A szó legszorosabb értelmében is, minden kattintás előtt a szemszögének megfelelő állást kell foglalnia. A fotóművész azonban a műkedvelő, s a tudatos, sokszor a másodpercek töredéke alatt cselekvő fényképésznél is többet tesz, amikor képei egy részét kiállítássá, vagy albummá szervezi. Másokat is állásfoglalásra készít. Világnézet, hitvallás, erkölcs, akarat és vállalás minden közreadott fotográfia. Korántsem mindegy hát, hogy ki áll a gép mögött.

Az első, hazai cigányokról készült műtermi felvételek már a XIX. század második feléből ismeretesek. Számos szabad ég alatt készített fotót őriz róluk a Néprajzi Múzeum is. A polgárriasztó rongyosság, nyomor és vadság, a cigányságot körbelengő álromantika mind-mind kerecsé tette ezeket a – nem is egyszer beállított – képeket. Rá száz évre a fényképészkörök követelményévé vált már a hitelesség is. Megszületett a szociofotó, s ettől kezdve a lakhatatlan cigánypu-trik, az embertelen körülmények, a szurtos-maszatos gyermekek, a reménytelenné aszott cigányasszonyok, az alkoholos jókedv-má-mor, s a másnapos kiúttalanság közelképei sokkolták a közvéleményt. A tisztos és hát-só – szándékokkal elegyes figyelemfelhívókban egy volt a közös. Jöttek, láttak, „ellöttek néhány tekerics filmet” és távoztak. Láttak, éreztek, sejtettek valamit, de mindegyre csak külső szemlélők maradtak. Felőtt azonban egy újabb nemzedék, amely belülről megélt tapasztalással néz a gépek tükrökébe. **Horváth M. Judit** és **Nyári Gyula** – az elhivatott rendte-vők – révén már cigány fotóművészekkel is büszkélkedhetünk. Előbbi 1999-ben adta közre (**Stalter Györggyel** közösen jegyzett) *Más-világ* című albumát, utóbbi alkotónak pedig épp a közeli hetekben jelentette meg a Quint Kiadó igen mívés fényképkötetét.

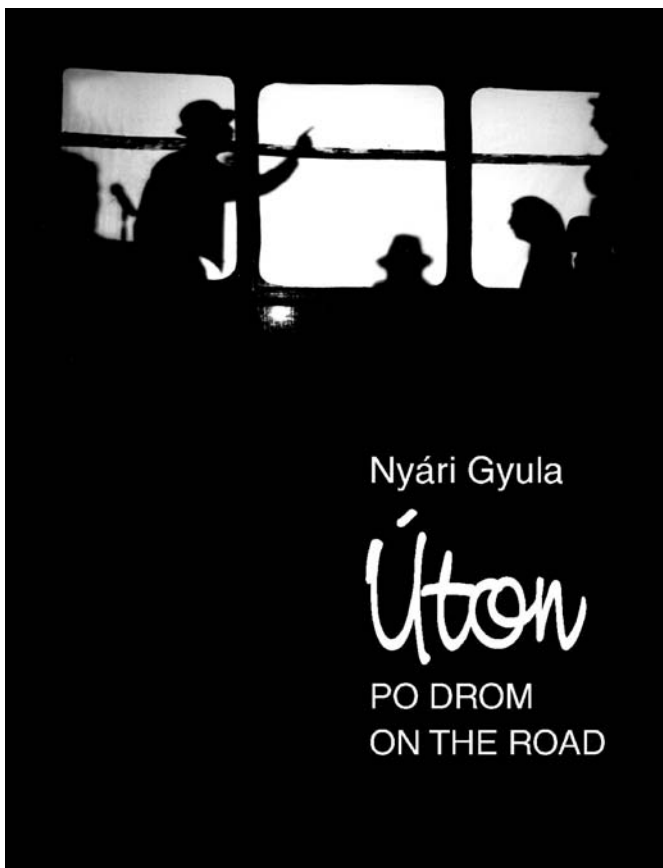
Nyári Gyula az **Úton** címet adta ennek a könyvnek, amely a képi fogalmazás eszközeivel élve teszi közérthetővé a nagyvárosi cigányág esélyfogyott hétköznapjait, s juttatja el a felvételek közé kiránduló olvasót (látót?) az ünnepelt cigány személyiségekkel való találkozásig. Szép parabola ez, nagy ívű! **Rejtő Jenő** Csonthegyházában van egy visszatérő motívum, „az ajtó, amely nem vezet sehova”. Nyári képi metaforává sűríti ugyanezt. Legyen szó akár a kilincstelen, zárjanincs ajtó mögöl a gépbe kuksizó, pucérlábú kisgyerek ajtajáról, vagy a betéglázott bejárati ajtón tátongó úrré vésett kisebb bejá-

róról. Mégsem sápadt nyomorszemle ez: nem a túlélési technikák pusztá számbavétele. A zsidó kópés elégedettsége, a zsákmányhordó vasgyűjtők lendülete, a batus cigányasszonyok cigarettaszünetes trécselése, az aluljáróban rögtönzött zöld-séges stand csendbe merevedett, egyébként harsány hangokkal teli népe, vagy a kutyájával együtt békésen napfürdőző-szunyókáló csavargó képe, valamit felmutat a sokszor emlegetett, kevésszer megtapasztalt, hervaszthatatlan cigány életörömről. Arról, ami az évszázadokon, üldöz-tetéseken és kiszolgáltatottságokon át-vezette ezt a népet, ezt a nemzetet. Jól csak a szívvel lát az ember – állította **Saint-Exupéry**. Nyári Gyula a szívvel fotóz, így a szemnek egyébként láthatatlan jelenségeket is képpé képes formálni. A gyászt, a büszkeséget, és bizony a tenni akarást. A gyerekekről készült képei még messzebbre mutatnak. Cigány balettpalánták, pörgő-forgó táncos lábú lánykák, énekarosok, golfjátékos cigány kisfiú (magyar zászlóval és címerrel), padban ülő, okosodó diákok, és számítógép fölé görnyedők. Megannyi értelmes, csillogó, öntudatos gyermektekintet. S megint egy ajtó! Egy tanterembe lépő, hátitáskás, kezében uzsonnáját szorongató kisdíák. „Későn jövő” – ez a felvétel címe. Könnyen érthető a szerkesztői szándék, hiszen utánuk a kiválóságukkal önmaguknak tiszteletet parancsoló mesteremberek, majd a művészek következnek. Hangszer-gyártó, orvos, tévés- és rádiós személyiségek, pap, egyetemi tanár, akadémiai kutató, zeneszerző, költők, képző-művészek, írók, színészek. Végül világ-hírű, nagyszerű előadókról készült fotók zárják a sort. Arcmások, jelenet- és hangulatportrék, amelyek szavaknál maradandóbban bizonyítják, mennyit gazdagodott a cigány művészekkel és művészetükkel a magyar kultúra is. Nyári Gyula munkássága érett szakaszát éli. Mostani kiválogatása – nemcsak cí-mében, hanem szellemiségében is – való-di útmutatás. Az egyetlen járható út, amelynek elején egy zárhatatlan, de még látható, a végén pedig egy soha vissza nem csukható, ám még csak határozottan sejtethető ajtó áll.

Nyári Gyula kétség kívül ennek egyik elkötelezett nyitogatója.

* * *

A kötethez – amely minden nagyobb könyvesboltban elérhető – **Ferge Zsuzsa** és **Choli Daróczi József** írt értező előszót. Mindketten kiemelték a szerző tehetségét

Hanglenyomatok

Varga Ilona kincsestára

Annak idején Veres Péter, a népiesek egyik vezéralakját, a paraszti élet avatott ismerőjét előadásra invitálták az egyetemre. Az Eötvösön a magyar szakosok felkérésére a világirodalom bizonyos kérdéseiről faggatták. Volt a meghívásnak egy hátsó szándéka is, és pedig az, vajon az autodidakta parasztió mennyire van „otthon” a világirodalomban. Őszintén szólva meglepődtek tájékozottságán.

Ezt követően a műfajelméletről faggatták. Gondolták, hátha ebben „megfogják” Péter bácsit. Válasza nagyjából így hangzott: „Uraim! Nem műfajokban kell gondolkozni, hanem írásban. Én egy műfajt ismerek. Egy írás lehet jó, vagy rossz. És ez a lényeg, s nem az, hogy milyen a műfaja.

Elsőként ez jutott eszembe, amikor *Varga Ilona* Hanglenyomatok című interjúkötetét végig olvastam. Ez az író-szerkesztő-riporter kincsestára. Irodalmi kincses kalendárium, a roma értelmiség, s az ügyet szívén viselő, nem roma humán értelmiségiek hitvallása. Második gondolatként *Örkény István* Egy percesei ötlöttek fel bennem. Azok a mini novellák, amelyekben olykor egy egész élet sűrűsödik, emberi viszonylatok, az alkotó szubjektív környezetéhez, embertársaihoz, a valósághoz, a természethez való viszonya, olyan kölcsönhatások, amelyek sűrítve tükrözik a való-világ egy részét, s ezekből következtetni lehet az egész ember lényére, bensejére, gondolatvilágára, érzelmeire.

Különösen elővillan ez a már nem élő olyan roma értelmiségiekre, mint a drága *Péli Tamás*, akinek a szerelemről és szeretetről szóló vallomása már-már klasszikus értékű. S ha nincs olyan értékmentő-értékőrző, mint Varga Ilona, akkor nem válhatna közkinccsé. De említhetném a korán elhunyt szépszavú költőt, *Szepesi Jós-kát*, akinek bölcsessége máig hat. *Rácz Lajos*, szeretett „testvérem”, az istenes költő ezt írja Varga Ilonáról: „A hallgatás aranya olykor fényesebb a beszédnél” /Csodálatos, hogy milyen tudatosan vállalja ezt Ilonka. /Hogy miért? Azért, „mert Varga Ilona ismeri a hallgatás és a beszéd titkát.”

Lekeket nyitó szellemiséggel bír Varga Ilona. Gondolat és szívfejtő, aki az a prióri mélyére képes nyúlni, s felszínre hozni az emberből, ami addig rejtve maradt. Képes megnyitni a legkomplicáltabb zárat is, s elénk tární alanya bölcselkedését, azokat a gondolatokat, amelyeket őriznie kell az egész roma mozgalomnak. Nem említek egyet sem kortársaim közül név szerint. Ezek az 1 flekkbe vagy másfélbe „zsúfolt” gondolatok, többek mintha egy perces interjúk lennének, mert portrék, korrajzok, riportelemek is vegyülnek bennük, s így teljesekek. Százhetvenöt (!) – még kimondani is sok – olyan mini írásműről van szó e kötetben, amely mindegyikének külön-külön akusztikája, tanulsága van, s mint olyannak ott lenne a helye az iskolákban, azok roma irodalmi kiskönyvtáiraiban is. Másfél évtized termése sűrűsödik e kincses kalendáriumban, amelyek többségét 400–600 ezer ember hallgathatott meg. A számtalan vizsajelzés csak növeli e remekműveknek az értékét.

Vérbeli rádiós riporter alkotásait olvassa az, aki e kötetet a kezébe veszi. Hiszem, ha „beleköstöl”, nem teszi le. Varga Ilona egész életével bizonyított. Számára nincs ilyen vagy olyan

Fotó: Nyári Gyula

roma: csak roma van! Szívébe mind belefér. Bizonyítja ezt két Nívódíj, a Tolerancia-díj, a Pro Humanitas-díj, a Rom Som díj, az idén a Sajtó napján kapott Táncsics-díj.

Ő vallja, hogy e válogatott interjúk, a Hanglenyomatok egy részében a cigány pannasszus óriásai szólnak meg. Közöttük olyanok is, akik fájdalmasan korán itt hagytak bennünket. „A szerző azonban nem feledkezett meg azokról sem, akik megélt életutaikon keresztül az egész hazai cigánysorsot, s az abban bekövetkezett változásokat is reprezentálják. Helyet kapnak a Hanglenyomatokban a cigány ügy mellett elkötelezett harcot vívó magyar tudósok, kutatók gondolatai is.

A Hanglenyomatok találó, frappáns cím, de ezek korlenyomatok is, keresztmetszet lenyomatok arról, mit is jelentett a XX. század végén romának lenni. Ennek a kötetnek az értéke idő múlásával növekszik, s általa megdőlni látszik a régi mondás. Ezek az írások nem egy napig élnek. Történetiségükkel tanítanak, s azt is bizonyítják: ilyenek is vagyunk, mi cigányok!

Egy jelentős művel lett gazdagabb a roma-magyar irodalom, amelynek szereplői olyan hídépítők, akik a két nép közötti barátság elmélyítésén, a másság elfogadásán és tiszteletlen munkálkodnak.

Farkas Kálmán

Óriási siker a nyíregyházi Ki-mit-tud?-on

Méltó ünneplés a Roma Kultúra Napján

Buda Barna, a roma ügy iránt elkötelezett Göllesz Viktor Speciális Szakiskola és Általános Iskola igazgatója a Roma Kultúra Napja alkalmából április 16-án immár másodikban rendezte meg a roma Ki-mit-tud?-ot Nyíregyházán. Az igazgató elmondta, hogy ekkora sikerre nem számítottak. Invitálásukra a rendezvényen a megyéből 20 iskolából több mint 150 diák képviselte magát.

„Alig fértünk be a nyíregyházi Kölyökvárba, ahol két színpadon párhuzamosan folytak a műsorszámok” – mondta az igazgató, majd hozzáfűzte: - Örülünk a sikernek, mert a célunk az volt, hogy az esélyegyenlőség szellemében, Európai Unió támogatással méltó módon ünnepeljük meg a Roma Kultúra Napját.

A vers és prózamondó színpadon a zsűri elnöke **Farkas Oszkár** ny. iskolaigazgató, költő, a Magyar Írók Nemzetközi Szövetségének tagja, a zene,

tánc, ének és egyéb kategóriában pedig **Glonczi Ernő** lovári nyelvtanár, antropológus volt a zsűri elnöke.

A Ki-mit-tud?-on került sor a szintén a Göllesz Viktor Speciális Szakiskola és Általános Iskola által meghirdetett rajzpályázat eredményeinek a kihirdetésére is.

A nagy érdeklődéssel kísért verseny ismét bizonyította a roma általános iskolai tanulók felkészültségét, a vers és a próza szeretetét, a roma mese és mondavilág népszerűségét az iskolások körében. A versenyen az alábbi eredmények születtek.

Vers és prózamondó kategóriában alsó tagozaton az 1. helyezett: **Ádám Szilvia, Lázár Ervin** Virágszemű című meséjével, **Gárdonyi Géza** Általános Iskola, Nyíregyháza. 2. helyezett: **Rézműves Natasa** ismeretlen szerző, A cigány halála című verssel. Felkészítő tanára **Báki Lászlóné**, Reguly Antal Általános Iskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Baktalórántháza. 3. helyezett: **Szöcsi Marianna, Szabó Lőrinc** Lóci óriás lesz című verssel. Felkészítő tanára: **Malenyák Mihályné**, Nyírvasvári Általános Iskola.

Vers és prózamondó kategóriában, felsős és szakiskolás tagozatokban az 1.

helyezett: **Vadász Mária** – Laoce A vadász és a krokodil című meséje. Felkészítő tanára **Hadházy Tamás**, Benczúr Gyula Általános Iskola Nyíregyháza. 2. helyezett: **Horváth Renáta** – Szécsi Magda Romita című verse. Felkészítő tanára: **Köváriné Kulcsár Gabriella**, 13. sz. Általános Iskola Nyíregyháza. 3.

helyezett: **Lukács Zsigmond** – Márai Sándor Halotti beszéd. Westsik Vilmos Élelmiszeripari Szakközépiskola és Szakiskola Nyíregyháza. Külön díjban részesült **Kiss Szilvia** a Cigányok sokan vannak című verssel. Felkészítő tanára: **Nagyfeő Ágnes**.

A zene, tánc, ének és egyéb kategóriában 1. helyezett cigány hagyományörzés énekben és táncban: Bange Changa 14 fős csoportja. Felkészítő tanár: **Susster Sándorné** és **Lakatos Sándor** Kölcsey Ferenc Általános Iskola és Szakiskola, Hódász. 2. helyezett: **Szász Gábor** és **Horváth Renáta** Kalapos kendős táncukkal. Felkészítő tanár: **Kedeiné Légrádi Erika** és **Horváth Zoltán**. 13. sz. Általános Iskola, Nyíregyháza. 3. helyezett: 10. harmadik osztályos tanuló **Zelk Zoltán** Három nyúl című meséjének bábváltozata. Felkészítő tanár: **Báki Lászlóné**. Reguly Antal Általános Iskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Baktalórántháza.

A Göllesz Antal Általános Iskola által meghirdetett rajzpályázat eredménye: 1. helyezett: **Pethe Ferenc** Általános Iskola Tiszavasvári. Tagjai: **Makula Kálmán, Balogh Gyula, Balogh Karola, Makula Hajnalka, Rostás Gizella és Makula Andrea** képei. 2. helyezett: **Bárczi Gusztáv** Gyógypedagógiai Intézet Debrecen. **Gyöngyösi Sándor** Lókupecnek készülok képe. 3. helyezett: **Móricz Zsigmond** Általános Iskola tagiskolája, Nyíregyháza. **Csercsa László** Cigányvándorlás című képe. Különdíjas: **Lukács Zsigmond** A telepen című képe. A Westsik Vilmos Élelmiszeripari Szakközépiskola és Szakiskola, Nyíregyháza.

A Göllesz Viktor iskola tantestülete **Buda Barna** igazgató vezetésével ismét példát mutatott. Rendezőként és vendégfogadóként egyaránt kitűnőre vizsgáztak.

(-kas.)

Szécsi Magda

Kálmán bácsi legjobb álma...

Kálmán bácsit a Budapest–Debreceni gyorsvonaton ismertem meg. A fülkében ketten ültünk, mert a fiatal pár, akinek a jegye mellénk szolt ugyan, végig kint a peronon civódtak szerelmesen. Kálmán bácsi mosolyogva nézte őket, aztán felsóhajtott a hetvenesek karcos mély sóhaj-tásával, hogy „nincs is szebb annál, ha két ember szereti egymást...” – hát így kezdődött a beszélgetésünk az öreg cigánnyal, aki telis de teli volt élményekkel. Bevallom itt-ott megdöbbenést okozott élete története.

A szüleim még vándoroltak, de nem a nagyvilágban, csak a Dunántúlon. Veszprém, a Balaton, Sümeg, Kőszeg, Sopron voltak az állomásaik, mert ott voltak rokonaik, arra felé lehetett jól eladni a cirokseprűt, a fonott kosarakat, vágódeszkát meg az ilyesmi holmikát. De nem vásárokba árulták, hanem jártak házról-házra. Volt olyan háziasszony, aki azt mondta apámnak, hogy ha erre jön jövőre, ennyi meg ennyi ezt-azt venne, szóval megrendeltek tőle konyhai szerszámokat is, szítát meg kétvégű fakanalat, aminek az egyik fele likacsos volt. Ezeket mind apám meg anyám, meg mi, gyerekek csináltuk. Benne volt a tenyerünkben a tudás. Apám, meg annak apja se tanulta senkitől. Csinálták és kész. Apám meg új dolgokat is kitalált. Olyan fateknőt faragott, aminek a belső alja és az oldala recés volt, és oda dörzsölték az asszonyok a szennyest és tiszta lett. Meg olyat is csinált, hogy a fakupát megszerkesztette. Három pohár bor után a bütyök amit belefargott, meg-

telt nedvességgel, és lecsapódott a teteje. Abból aztán nem ivott tovább a koma, mert az orrát nem tudta volna hova tenni. De azért a cirokseprű volt az, amiből élni lehetett...

A háborút sárváron egy kocsmáros pincéjében vésztük át. Apám javígtatta neki a hordókat, meg amit kellett. Nem tudok sokat a háborúról, talán ha 11 éves voltam. Félelmet nem igen éreztem, talán csak egyszer, amikor kimerészkedtem a pincéből és megláttam a főtéren az akasztófákat meg egy-két nyilast. Nem emlékszem a háborúra, de azt tudom, hogy szerencsénk volt ezzel a kocsmárossal, mert amúgy sok cigányt megöltek. A veszprémi rokonok közül egy sem maradt életben...

A háború után minket meg sok embert összeszedtek a hatóságok, ilyen hivatali emberek és a tisztai hőerőmű építkezésén kellett dolgozni. Tiszaszederkényben laktunk egy szállófélén ami tehénistálló volt régen, és onnan vittek naponta dolgozni. Anyám sokat átkozódott azokban az időkben. Én meg iskolába kellett, hogy járjak. Az volt a legrosszabb, hogy nem csinálhattunk többé cirokseprűt, de apám nem tudta, hogy miért nem.

Amikor a szüleim meghaltak, a testvéreim ki ide, ki oda kerültek. Hát négyfelé kerültünk. Apám felakasztotta magát, nem akart ő semmit, csak szabadon jönni-menni, mint régen és árulni a cirokseprűt. És mert nem lehetett,

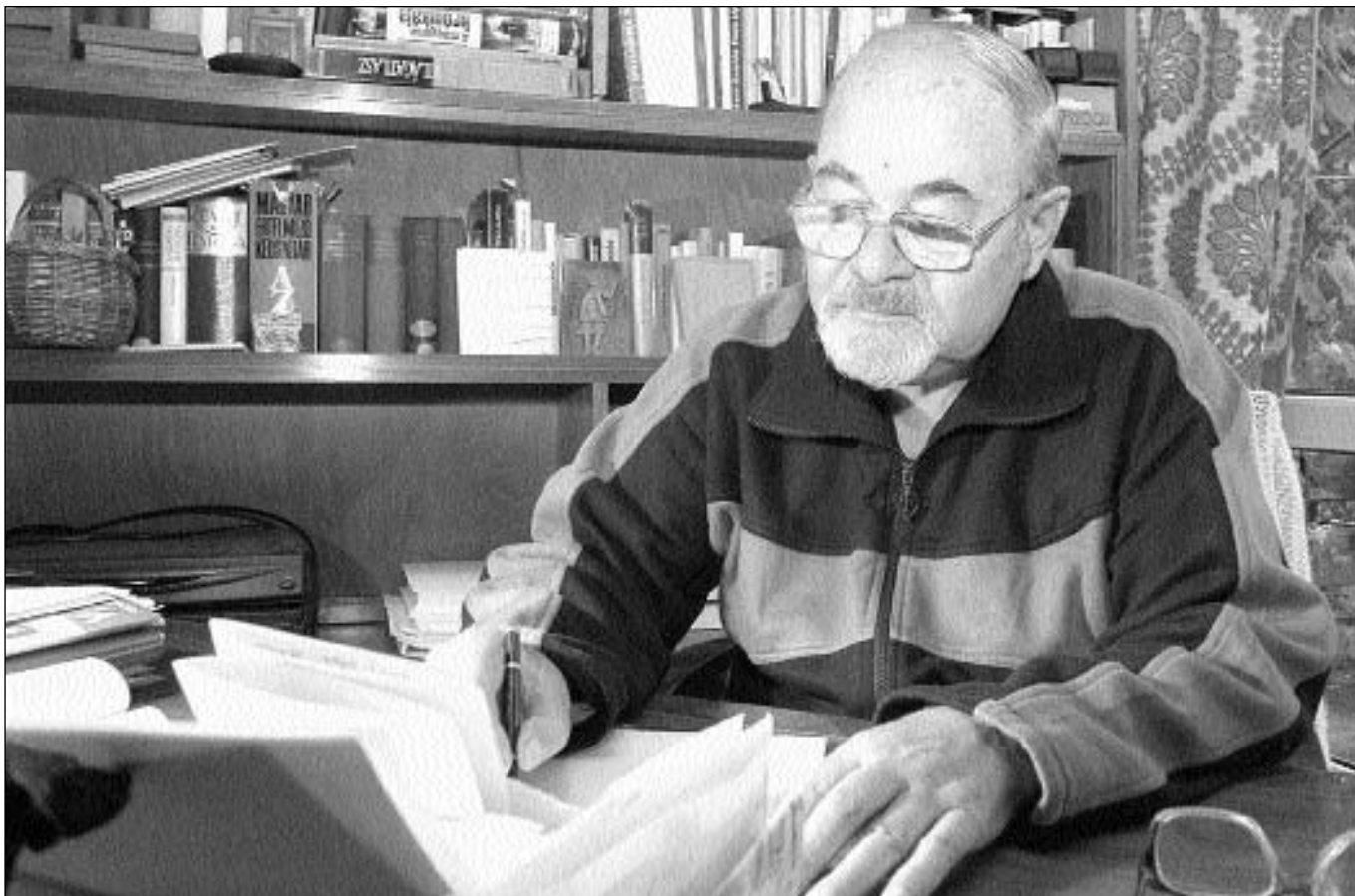
hát felakasztotta magát. Anyám meg rá 2 évre esett össze a szíve miatt. Mert, hogy tanulnia kellett a brigáddal, hogy fejlődjön ő is, mint egy modern cigány asszony. Hogy mit tanultak? Olyan párt ízéket, hogy termelni kell és meg kell védeni a szocializmust a kapitalistáktól. Szegény anyám nem is értett ebből semmit, éjjelente karmelita imádságokat mondott, és bögött mint egy gyerek, mert, hogy nem volt ám szabad olyat mondani kislányom, hogy „Máriában kelt fel a világnak tiszta fényű csillaga. Benne támadt lelki üdvösségünk leggyönyörűbb hajnala...” Ez teljességgel tiltva volt. De anyám csak imádkozott. Apám meg hagyta. Ő szegény élete utolsó 2 évében már alig beszélt. Nem az ő világa volt az az építőipar, ezért halt bele...

Pestre kerültem a Ganz Mávgaba. Valahogy úgy jött össze, hogy 14 cigány gyerekek kerültem oda inasnak, mind akkora óriások voltunk, hát gondolom ezért. Baromi erő kell a vasmunkához. Lehúztam itt 18 évet. Még ki is vittek Jugoszláviába a brigáddal hídszerelési munkára. Oda csak a legjobbak mehettek. A 14 cigány gyerekből öten ott voltunk a legjobbak között. Egyszer még ki is írtak minket a gyári faliújságra, hogy „nem minden cigánynak bűdös a munka!” De gyorsan leszedték az irományt, mert letiltotta a KISZ-titkár, hogy itt nincsenek cigányok, csak dolgozó magyar emberek vannak. Pedig örültem, hogy egy kicsit megdicsértek, de hát nem tartott sokáig...

Egyik bátyám a jászberényi hűtőgépgyárban dolgozott. Neki magyar felesége lett, de hetente agyonverték érte valakik, a Jutkáért, amikor ment haza a munkából, így el is váltak. De egyszer meglátogattam őket, és ott ismertem meg a feleségemet. Ilyen töltött galamb forma volt mint te, és mindig kacagott. Hát, azonnal beleszerettem és két nap után hoztam is magammal Pestre. Nem volt szegénynek senkije, az övéi mind oda pusztultak a háborúba. Míg terhes nem lett ott takarított a gyárban, aztán már nem dolgozott míg élt. Őt gyerek mellett nem is tudott volna. Ő nem adta bölcsödébe őket, mint a magyar asszonyok. Dehogy adta volna! Jó asszony volt. Nem él már. A gyártól kaptunk egy lakást. Valami zöld sav jött a falakból. Azt mondták ez miatt halt meg. Ott maradtam öt kisgyerekekkel, hát kellett az asszony. Megnősültem megint. De csak a gyerekek miatt. Mert szeretni csak öt tudom a mai napig, nem ezt a kényszer asszonyt. De, hát mit tehettem volna? Asszony az kellett ennyi gyerekekhez. Amúgy nem rossz ő, csak mindig a pénzt hajtja, hogy kevés. De hát, ha nem mondja akkor is tudom, hogy kevés. Az mindig kevés volt hiába dolgozta ki az ember a belét is. Nem hittem volna, hogy megélem a nyugdíjas kort. De hát itt vagyok, agyon se lehet csapni. Hogy mit gondolok az életéről? Volt abba jó is meg rossz is. Mit gondoljak? Eltelt ez is. Mostanában apámékkal álmodok. Faragjuk a fakanalat, anyám meg énekel. Ezt álmodom. Jó álom ez. Nekem a legjobb...

Farkas Kálmán:

Ember a viharban (memoár) részlet

Sajnos voltak veszteségeink is. Fiatalon tehetsége kibontakozásának teljében lett öngyilkos Áfra István, meghalt Balassa István, a jószemű olvasószerkesztő, a munkáslányból lett újságíró nő Kenyeres Irma, itt tanulta a mesterséget Kádár Edit, a Szabadság című lap későbbi szerkesztője, innen ment nyugdíjba a paraszt tehetség Asztalos Bálint, s itt ragadt meg Seres Ernő, s éveken keresztül, napról-napra, hangyaszorgalommal „gyártotta” a fél kolumnányi híreket Tóth Árpád, és mások.

Letették kézjegyüket. Írásikat megsárgult újságlapok őrzik. Több jó képességű újságírót adott a Kelet-Magyarország a rádióknak, a tv-nek. Dolgozott rovatomban az a Szilágyi Szabolcs, aki később a magyar rádió varsói tudósítója volt. A megyei rádió élére a kiváló szak-

embert, Samu Andrást nevezték ki, aki korábban a Kelet-Magyarország mezőgazdasági rovatát vezette. Innen került a Debreceni Napló szerkesztőségébe olvasószerkesztőnek Kovácsvölgyi Sándor, s a Nyírségből vezetett az útja a Naplóhoz Orosz Andrásnak, aki munkásként kezdte. Innen ette a kenyeret egy ideig Bartha Gábor, a fiatal író és Szendrei József, a másik tehetséges író-újságíró. Rovatvezetője volt ennek a lapnak dr. Lányi Botond, a Nyíregyházi Napló főszerkesztője, dr. Kun István, a kiváló publicista és Csendes Csaba, Karádi Zsolt, Papp Dénes, Speidl Zoltán is itt bontogatta szárnyait.

Keresztények és ateisták, munkások, letűnt dzsentrik, tehetséges munkás és paraszt fiatalok, zsidók és kezdő cigány újságíró, párttagok és pártonkívüliek. Békességben, megértésben, valójában soha nem civa-

kodva, de tiszteletben tartva a másik véleményét. A kollégák többségével bensőséges emberi kapcsolatot alakítottam ki. Soha nem tagadtam ki vagyok, honnan származom. Közülük sokan tudták is, de egy pillanatra sem éreztették, hogy kevesebb lennék, mint ők.

Vigyáztunk egymásra. Különösen az a belső mag, amelyik 20–30 évet húzott le a szerkesztőségben. Nem mondhatnám azt sem, hogy egymás hibáival szemben elnézőek voltunk. Nem a pártfegyelmi volt az, amelytől tartottunk, hanem a kollektíva kiközösítésétől! Ezt megélni nekem is, másnak is nehéz volt. Igaz nem sokáig tartott a szilencium, de emberi tartásunkra, épülésünkre szolgált.

Ahány főszerkesztő, annyiféle vezetési stílus, fegyelmzés,

teljesítménymérés, elismerés stb. Egyet azonban valamennyi megkövetelt. A kéziratfegyelmet. Az 50-es évek közepétől kutyanyelvekre írtunk. Olyanok voltak, mint a spulnik. Pontosan csak az olvasószerkesztő tudta kiszámolni, hogy egy hasáb hány gépelt sorból áll. Egy gépelt sor, hány betűleütés, s átszámolta nyomdai betűtípus szerint. Zseniális mestere volt ennek P. J. és K. S. S. I. már nem adott annyit a „formaságra”. Őt a tartalom, a lényegi mondani-való vezette ítéletében. Ha a kéziratot indokolatlanul hosszúnak, pongyolának találta, szemrebbelés nélkül húzott akár flekkeket is!

A szerkesztőségben tanultam meg gépírni. Két újjal! Akárcsak tanítómesterem Soltész István. Ő ösztönzött rá. S az eltöltött hosszú idő, amelyet a Kelet-Magyarországnál éltem meg újságíróként megtanított

arra is, hogy a nyomdászt egyenlő partnernek tekintsem. Ők vezettek be a nyomdatechnika világába. És hogy ez az ismeret minél mélyebb és sokoldalúbb legyen, arról a lapnál kialakult rend-fegyelem gondoskodott. A lap munkatársai ügyeletekre voltak beosztva a nyomdába a lapkészítéshez. Korrektorként végig adjusztáltuk, olvastuk, javítottuk a kefelevonatokat, s óhatatlanul is ott sűrűgtünk-forogtunk a betűszedő gépek körül, megtanultuk visszafelé olvasni a szövegeket, a nyomdai javítás mesterségét, és sok-sok minden mást. Egymásra utalva, egymás hibáit kölcsönösen korrigálva, legjobb tudásunk szerint, lelkiismeretesen készült a lap, ügyelve arra, hogy a nyomda ördöge a lehető legkevesebb bosszúságot okozza valamennyiünknek.

Mivel a lap kollektív munka eredménye, bizony megtörtént, amikor egy újságíró vagy egy nyomdász hibát vétett, annak kárát vallotta az egész kollektíva. A nyomdatechnika sokszor megcsúfolt bennünket, az elszedésekben olykor politikai hiba is becsúszott. Ilyen esetben raportra ment minden „vétkes”, aki vagy véletlenül vagy „tudatosan” okozta a bajt. Ez az utóbbi azonban ritkán tudatlanságból fordult elő. Velem történt meg. Egyik alkalommal az ifjúság neveléséről kellett riportot írnom. Arra kerestem a választ, ki a felelős egy faluban az ifjúság neveléséért. Természetesen a családdal, az apával, anyával kezdtem, megkérdeztem az iskola igazgatóját, tanítókat, és megszólaltattam egy papot is. Nos itt hibáztam, mint mondták. Mert mi köze lehet a fiatalok neveléséhez az egyháznak, a papnak? Érvelték. Politikai hibát vétettem. A riportban is megjelent a pap neve és véleménye. Mint rovatvezető, leadtam a kéziratot az illetékes olvasószervezőnek. Akkor a Budapesti Néphadsereg lapjától visszajött Sz. Gy. volt az ügyeletes. Elolvasta, tipografizálta, lekerült a nyomdába.

Zöld utat kapott. Nem talált benne kifogást ő sem, a lap részéről ügyeletes kolléga sem, szóval senki.

A „fehér” házból szóltak át, s kifogásolták az ominózus írást. A vége az lett, hogy aki ebben részt vett, mindenkit felelőségre vontak. Raportra mentünk a „párthoz”, ahol a veterán Szarvas elvtárs mosta meg a fejünket, s szóbeli dorgálást kaptunk. „A jövőben vigyázzatok, hogy ilyet ne csináljatok.” Az esetet követően sokat töprengtem. Nem annyira azon, miért szóltattam meg a papot a riportban, inkább azon, hogyha már én „politikai” szűklátókörűségemből hibát vétettem, miért nem vette észre a szerkesztő, a korrektor, a nyomdai korrektor, az ügyeletes nyomdai szerkesztő? Ezt követően mindenki átsiklott felette. Megtréfált a nyomda ördöge, s olykor a politikai vaktság, félreértés, amelyek végigkísérik ezt a szakmát. Máskor is tapasztaltam, ha az első kézirat olvasó, a szerző, aztán a rovatvezető is elnézi a hibát, szinte „törvényszerűen” átfut rajta a szerkesztő is. És a nyomdában sem veszi észre még a korrektor sem. S ezzel a hibával kerül utcára a lap.

Előfordult – két esetben –, hogy úgy kaptam fegyelmi büntetést, hogy meg sem hallgattak. Évek múlva az ’56-os események után tudtam róla, amikor a káderlap nyilvánosságra került. Történt pedig, hogy a személyi kultusz legkevesebb időszakában, amikor a laphoz kerültem, egyik alkalommal V. S. akkori megyei első titkár szobájából áttelefonált Siklósi, a főszerkesztőm. A pontos címére már nem emlékszem, de az biztos, arra kért, hogy az első titkár részére készítsék egy előadást írásban, amelyet majd előad a pártiskolán. Több estén késő éjszakába nyúlóan írtam, hogy a kért időre elkészüljek. Emlékszem, este 10 óra körül lehetett, amikor Siklósinak jelentettem hogy készen vagyok.

Vesztemre. Főnököm közölte velem, hogy V. elvtárs az ominózus napon, amelyen meg kellett volna tartania az előadást

nem ér rá, mert berendelték a Rákosi titkárságra, s arra kér, mivel én vagyok benne a témában, tartsam meg helyette. Erre végképp nem számítottam. Sikamlós kérdésekről volt szó az előadásban. Többek között Trianonról, az országot szétépítő, megcsönkítő, igazságtalan párizsi egyezményről is. Csak hogy akkor nem ez volt a hivatalos álláspont. Én az előadásban az igazságtalanság ellen törtem lándzsát, s igyekeztem érveket felhozni. Ennek érdekében még a lenini álláspontot is ismertettem. A hallgatóság azonosult felfogásommal, valaki azonban mégis akadt közöttük, aki besúgott az akkori pártiskola igazgatójánál, H. S.-nél.

Úgy kaptam pártbüntetést, hogy nem is tudtam róla. H. S. pártiskolai igazgató véleményét írták a káderlapra.

Minden főszerkesztőmnek volt valamiféle hobbjaja, bogara. Ez főleg felkészültségükből, megszállottságükből, habitusükből és rátermettségükből eredt. Siklósi kiváló szerkesztő volt. Ő teremtette meg a Kelet-Magyarország ütőképes gárdájának a magját, rakta le azokat az alapokat, amelyekre később lehetett építeni. Az ő idejében volt a legjobb kapcsolat a lap és a rádió között. Ez utóbbit is ő „teremtette” meg itt a keleti végeken, s hosszú ideig a rádió székházában, a Felszabadulás útja (ma Kállói út) 42–44. számú egy emeletes ház vendégszobájában lakott, ahol a bejáró munkatársaknak, többek között Z. A., A. B.-nak, s jó magamnak is akadt hely egy-két hétre, egyeseknek tovább is. Lakott itt egy ideig K. J. és N. T. munkatársak is. Hasznos és gyümölcsöző kollegiális viszony alakult ki a rádiósok és a sajtósok között. Ez megnyilvánult a közös ünnepekben, szórakozásokban, sportban és másban is.

ASiklósit követő szürke eminenciás a munkamániás, a töprengő Sz. I. volt. Ő a megőrzés, a megtartás öreként maradt meg az emlékezetemben. Nem volt igazán nagy építő,

feje fölött olykor összecsaptak a különböző stílust képviselő szerkesztők, különösen S. I., és P. J. A valóságos 56-os események idején a szabadságharc és az ellenforradalom árnyékát előrevetítő, embert próbáló időszakban maga a szerkesztőségi kollektíva választotta meg a főszerkesztői posztra azt a S. I.-t, akivel európai műveltségű, de lezser-bohém író-újságíró vette át az irányítást. Tehtényével igyekezett fegyelmet tartani. Óriási munkabírású újságíró volt, gyorsan dolgozott és átlátta a politikai cikcakkokat, a távolabbi jövőt. Magas, jóképű, a kort meghazudtolóan korszerűen öltözködő, elegáns újságíró volt, a nők kedvence. Ez volt a gyengeje, a sebezhető pontja is. Rá is játszottak, ki is használták. Az egész fiatal, kezdő újságíró gárda az ő kútfőjéből tanulta az írást, a mesterséget. Sokszor szórakoztam vele együtt.

A kádári konszolidáció kezdetekor került a lap élére a fehér házból az agit.prop.osztályról B. L. Igazi szélső balos pártkatoná, valódi apparatcsik, akitől mással együtt magam is tartottam. Könnyen befolyásolható típusú főszerkesztő volt. Akadt, akibe vakon megbízott. Jószerével semmihez sem értett, de tudálékosságával és erőszakosságával igyekezett lehangerelelni a másikat. Szerette a nőket és a potya piát.

Az éjszaka lovagja volt. Presszóban, étteremben sokszor rendelt, szerette a kis konyhakot feketével, az operettek közül a „Mondd meg, hogy imádom a pesti nőket...” és a többieket. Fizetni elfelejtett, ezt ránk hagyta. Ez volt a mérce a prémiumnál.

Ővolt az első, aki meg akart válni tőlem. Mi okból, pontosan nem tudom. Illunálalt állapotban Z. A., a párttitkár mondta el egyik alkalommal. Hogy igaz volt-e vagy sem, nem tudom.

Szerkesztette: Paksi Éva (folytatjuk)

A kötet szerkesztőségünk címén megrendelhető.

Grigore, Delia

A halálkép és a temetési szokások hagyományos roma megközelítése

Romániai Kalderás Romák

Időszámításunk előtt a legtöbb ősi kultúra a halált az örök életbe való átjáróként értelmezte. Élet és halál örök körforgása, egy újfajta lét elérésének vagy még inkább egy végtelen szellemi lét elérésének útja, fájdalmak, kételyek, félelmek nélkül: az egyéni lélek közösségi énbetörténet emelkedése általi végső beteljesülése. Közösségi energiaként megjelenítve, ezzel nyomatékosítva Isten egyszemélyes voltát.

A keresztény gondolkodásmód hozta meg a haláltól való félelmet, a rettegést, melyet a test elsoványodása okoz: az elképzelést, hogy a halál az erendő bűn rémítő következménye, amelyért a kizárólagos felelős az ember önmaga.

Egyetlen korunkbeli tradicionális kultúra sem tudja elkerülni a második perspektíva befolyását, végül megpróbálják összeilleszteni a két nézetet, azzal a szándékkal, hogy kijavítsák az elsőt.

Ezt teszi a roma kultúra is azzal, hogy a halál jelenségét két elhatárolható részre osztja: a közösségi rituális megközelítés a test halálát teljesen elveti. A szellem és a tisztátalan (biujo, mahrimé) tartott test szétválása, továbbá a szellemnek a holtak országába (o them e mulenqo) való útja az összetett temetkezési szokásokkal együtt az ősök kultúrájára irányuló közösségi memória fejlesztését célozza.

A tradicionális kalderás roma közösségekben a halál nem beszédtéma. Ha valaki ez ellen tesz, akkor azt olyan rossz jelnek tekintik, amely a

hátra és lakóira hozhatja a romlást. Ez a nézet a romák szerencsébe, véletlenbe és sorsba (baht) vetett erős hitén nyugszik. Nem könnyű nekik a balszerencséről (bibaht) sem beszélni. A halálról való beszélgetés halált hoz, mivel a szó számukra maga a teremtés, mely használója szándékai szerint képes alakítani a valóságot. Az olyan témák, mint halál, betegség és hasonló elkerülése balszerencse (bibaht) elleni védelmet jelent saját maguk, családjuk és közösségük számára.

A nyelvi tabuk kifejezettek eufemisztikus (szépítő) utalásokat a halálra, például: az idős asszony (i phuri), a csúnya asszony (i jungali), az ördögi asszony (i bengali). A halál mindig asszonyként jelenik meg, többnyire tisztátalannak (biuji) vagy szerencsétlenséget hozónak (bibah-tali) tekintik a roma kultúrában. Vannak egyéb gesztusok és viselkedésmódok is, melyek halálos veszélyt hozó voltak miatt tilosak. Egy halott ember nevének felemlése visszahozza annak szellemét (ciohano), hogy az elvigyen az illető családjából valakit a mulenqo them-be. A sírról felszedett virág hamarosan elpusztít, és ugyanez történik akkor is, ha áthaladsz egy kereszt vagy egy sírment árnyékán, ha megszagolsz egy síron lévő virágot elvesztetted a szaglási érzékedet. Ha tűzre köpsz, halál jön a családotra. Ha megölsz egy lovat és megeszed a húsát, meg leszel átkozva és a családod kilenc generációjának gyermekei váratlan halálával

kell szembesülnie. A tabuk példái számos hasonló követi, azon alapulva, hogy példázat által elkerüljék a mágiát (a sír szimbólum, és a halott ember neve) és hogy megtiltsák a roma kultúra szent elemeinek (tűz, ló) a megsértését.

Nem a haláltól való félelemről van szó, hanem arról, hogy megelőzzenek mindent, ami váratlan vagy szokatlan kilépés lenne a fizikai életből, beleértve a közösségből való kizárást is.

Az, hogy nem beszélhetsz róla nem azt jelenti, hogy nem lehetnek előérzeteid ezzel kapcsolatban, ellenkezőleg rengeteg olyan jel van, ami előrejelzi az egyén vagy egy családtagja halálának közeledtét. Például az éjszakai álmok, vagy a nappali álmodozás (a megtestesült kana dikhes sune), mindkettő nagyjából azonos szimbólumokat ölel fel. A kialudt tűz (jag muli), mely a közösségi lét végét jelenti, vagy a holtak világát védő fehér kutya (parno ju-ke): az elpusztult ló (grast mulo), mely a szent állat halála általi beszennyeződést nyomatékosítja: a tiszta elemek beszennyeződése jelentéssel bíró „paj mela” (piszkos víz), a szellem (ciohano), a halott, aki saját országába hív téged (o mulo kaj akharel tut t-aves and-o mulenqo them), egy módja annak, hogy egy elhunyt a test nélküli világba hívjon, a villámcsapta fa (kasht pharavdo), mely feléleszti a vihart, egy rossz égi jel, mely lángra lobbantja a fák, a véres eső (brishind e ratesquo) vagy véres mocsár

(len e ratesqi) a tisztátalan elemet jelképezi, a tisztátalan vér (o rat mahrimé) a halál jele, a nomád életmódra emlékeztető felborult szekér (jekh vurdon e trujantsa amboldine opre), ez időben a szekér jelentette a házat, a közlekedési eszközt és az életstílust is, tehát ha tönkre akarsz tenni, valójában az életedet veszélyezteted.

A szív végeként (o agor e gie sqo), a vég nélküli alvás-ként (biagoresqi lindri) vagy a végtelen útként tekintett halált a roma kultúrában a szellemnek a tisztátalanná váló fizikai testtől való végső elszakadás-ként értelmezik. A szellem megkezdte útját a szellemi világban.

A tisztátalan (biujo) holttest veszélyforrás a közösség számára, ezért hamarosan átnyújtják egy többnyire nem a roma közösséghez tartozó, vagyis gádzsó (nem roma) papnak. Mindez csak azután történik meg, miután az élettelen testet felkészítették az elidegenítésre, vagyis megmosták sós vízben. Ugyanezzel a vízzel mosás meg a háztartás állatait, hogy megtisztuljanak a környezettel együtt. (Mindkettő, a só és a víz is, nagyon hosszú történetre tekint vissza a tisztítóelemek között.) Ezt követően – jelezve a család társadalmi hovatartozását – a testet új ruhákba, vagy a halott legjobb ruháiba öltöztetik majd keféjével és ollójával együtt koporsóba helyezik. Figyelembe véve azt a roma nézetet, hogy a haj a jelképe a tisztátalan fizikai szerellemnek, a kefe a legszennyezettebb személyes

tárgyaink egyike. A vasból készült olló a hasonlóság varázsa által megvéd a rossz szellemtől, ugyanúgy, ahogy a vas is köztudottan hártja a villámlást. A lezárt szemekre két érmét helyeznek, egyet-egyet mindkettőre, fizettségkép a „them e mulenko”-ba való útért és azért, hogy megvédjék az elhunytat a napfénytől, mely arra csábítja, hogy szellemként (ciohano) visszatérjen a Földre és ártson a közösségnek.

Szájába vörösbort öntenek, ezzel jelképezve, hogy a vér visszatér gyökereihez, és hogy a földi üzetés befejeződött. Egy kendővel letakarják az arcát, a szájánál lyukat hagyva, hogy a szellem megtalálja a testből kifelé vezető utat, mert az elkülönülés pillanatában a szellem részeg (sar mato), határozatlan, rémült és könnyű becsapni, ezért védelemre szorul. Egy másik nagyon fontos rituálé az, hogy a halottat nem az ajtón keresztül, hanem egy falon vert lyukon (te keras jekh muj and-e pereta ai te nakhas les anda-i pereta) át viszik ki a házból, esetleg a hátsó ajtót akasztják le a keresztvasról, megnyitva a hajlék oldalát, ahogy egykoron a nomád időkben volt szokás, majd visszahelyezik azt, miután az elhunytat kivitték a házból, de az elszállítás történhet akár az ablakon keresztül is. Mindezt azért, hogy megakadályozzák, hogy a halál mást is magával ragadjon a családból, miközben a bejárati ajtón áthalad. Azzal, hogy pénzérméket szórnak a sírhoz vezető úton, és azt helyeznek a koporsóba is, valójában lefizetik a halált. Úgy gondolják, hogy a halál ezt a pénzt a holtak világába visszavezető útjára fordítja.

A temetési szertartást olyan személyek (pap és segítői) végzik, akik nem tartoznak a roma közösséghez. Ez a következőképpen magyarázható: A tisztátalan testről beszenyvezett kívülről gondoskodnak, így ez nem szennyezi meg a közösséget. Hajdan volt nomád időkben a holttestek elhamvasztása és birtoktárgya-

inak elégetése – ezeket tisztátalannak (bibaht, mahrime) tekintették – bevett szokás volt. Ily módon a test, miután a felélesztés minden lehetőségét kimerítették, elhagyatottan bomlik a földben.

A női hozzátartozók többször kiemelik a halottat a koporsóból és testére alkoholt vagy 9 kútból vagy folyóból származó vizet szórnak. Egy fiatalabb és erősebb rokon megragadja az elhunyt kezét és fennhangon néven szólítja, hogy energiát és motivációt adjon neki az élethez, és hogy visszahozza a halálból. A rokonok amennyire csak lehetséges erőszakkal megpróbálják halogatni a koporsó lezárását és elföldelését.

Másrésről vannak olyan szokások, amelyek a haldoklás folyamatának könnyítését, fájdalommentessé tételét és hasztalan megnyújtásának elkerülését szolgálják. Minden a haldokló számára fontos dolgot kivisznek a szobából azért, hogy kikerüljenek a látómezejéből és így ne befolyásolják abban a döntésben, hogy elinduljon a halál felé vezető úton, ugyanezen okból a szeretett rokonok is elhagyják a szobát, megadják a haldoklónak a döntés szabadságát, hogy mindefféle érzelmi ráhatás nélkül kövesse azt az utat, amit szándékszik, a kölcsönös megbocsátási rituálé lezajlik, mely során a haldokló megbocsátja rokonainak minden bűnüket és az általuk okozott károkat, a hozzátartozók is elnézik az általa elkövetett hibákat, így a szelleme megszabadul minden büntudattól. A haldoklót közvetlen kapcsolatba helyezik a földdel, a talajra fektetik, esetleg adnak neki egy botot, asztalt, széket vagy valamilyen egyéb tárgyat, amit megmarkolhat. A tárgyat is beleszúrik a földbe, teszik ezt azért, hogy a haldokló hozzászokjon jövőbeli helyzetéhez. A fehér kutyát, mely, mint pszichopomp szimbólum a halottak világának őrzője, aki elviszi a lelket a haldokló testtől, a haldokló elé küldik, hogy megkönnyítse a haldoklás folyamatát.

Van néhány temetési szokás, amelyeket már nem gyakorolunk, ugyan részben megör-

zödték az idős emberek emlékezetében, de ritkán vannak jelen a közösségi tudatban: ilyen például, amikor a halott fejéhez közel egy botot vernek a földbe, hogy megállapítsák a halál okát: „kadia mukhla o Del” = Isten akarata vagy „sas mudardo”, ami azt jelenti, hogy a halottat meggyilkolták. A botot egy személyes tárggyal ütögetik, és azt kérdezik „sosta muro” (Miért halt meg?) A temetésen lukat készítenek a síron, hogy kenyeret, sőt és bort – az eukarisztikus ételeket – tegyék oda és végül az egészet betemetik földdel, ez az élet szimbolikus meghosszabbítása a halál után. Ez a szokás megújult mostanában: szoba vagy éppen házjellegű sírhely formájában, ami a lehetőségekhez képest minél jobban szeretné reprodukálni az élet színhelyét.

A kalderás romák a virrasztás mindhárom éjszakája alatt együtt ülnek, isznak és énekelnek abban a reményben, hogy elveszik az elhunyt energiáját „te tsirdas Iseqi zor avri” és megvédi őt a kísértéstől, attól, hogy az élethez kötődjön és szellemként (ciohano) jöjjön vissza. A virrasztás alatt nincs szervezett lakoma, egyszerű roma kenyeret (manro), amelyet egy tiszta asszony készít el és általában „bokoni”-nak neveznek, esznek külön-külön. A temetést követő tor a „pomana” vagy más szóval „az emlékezés lakomája” felvett szokás csupán, a kultúrák keveredésének jellegzetessége. Az elhunyt javait, mint tisztátalan javak elégették, legalábbis a nomád időkben, de még ma sem szokták örökségként adni.

A gyász a ház kimeszelésével, megtisztulásra való megerősítésével és a tükrök letakarásával kezdődik. (Ez születési szokás is). A mai hiedelem szerint a tükröket és minden fényvisszaverő felületet a más-világgal való kapcsolat eszköznének tekintenek, le kell tehát takarni ezeket, hogy a lélek követhesse útját a halottak birodalmába. Ezért nem szabad, hogy a halott lássa magát a tükörben, hogy ne essen kísértésbe, és ne akarjon visszajönni, ahogyan a jól is-

mert „ciohano”. Ezeket az egy hónap szigorú gyász követi a legközelebbi hozzátartozók számára, ekkor nem lehet táncolni, nem lehet új ruhákat viselni, a férfiak nem borotválkozhatnak, és nem vágathatják le a hajukat, nem lehet házasságot kötni, kevesebbet kell beszélni és főzni is. Ezután egy éves részleges gyász következik, mikor a tilalmak már nem olyan szigorúak.

Néhány hiedelmet és gyakorlatot, melyek kiveszetek a mindennapos társasági életből, folklorisztikus szövegekben megőrizték, esetünkben ez a „roimata”. A szellemet halhatatlannak tekintik, így az tovább él a „them e mulenqo”-ban, végső fokon egy új földi életre készíti fel magát (kam aves andr-iphuv sar aver ciavo), a reinkarnáció különösképpen a beteljesületlen életeknek (házasság előtt elhunyt fiataloknak) elérhető. Vagy visszatérhet szellemként (ciohano), hogy ártson a közösségnek, és hogy a többieket a halálba vezesse, mindez a fent említett rituálékkal elkerülhető.

Végül levonva a következtetést a halál roma tradicionális kulturális megközelítéséből, két fő fogalmat kell mérlegelni: a dualizmust és az időtlen jelent. A dualizmus a világot Istenre (Del) és Ördögre (Beng) osztja, jó és rossz, lélek és test, igazság és hazugság, tiszta és tisztátalan, mindkettő fontos az egyetemes harmónia megteremtésében. Ennek a paradigmának megfelelően a test szennyezett, így meg kell halnia, de a lélek tiszta, ezért az sohasem hal meg, csak áttér szellemi útjára. Másrésről a romák élettartam fogalmában az időtlen jelennek köszönhetően, mindazon tények ellenére, hogy a közösség számos halállal összefüggő rituálét hoz létre, melyek magukba foglalják az előkészületi és az előérzeti gyakorlatokat, a roma egyének nincsenek felkészülve a halál megérkezésére, még akkor sem, ha nagyon idősök vagy betegek, mivel a halál valójában nem is létezik, az csupán egy illúzió a test haláláról, lévén hogy a test maga is illuzórikus, mint

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsali Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

A Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának „Magyarország külföldi megismertetése” címmel a Magyar Közlöny 2004. április 13-ai, 45. számában megjelent pályázati felhívása.

A pályázat célja Magyarország – többek között kulturális – értékeinek külföldön történő megismertetése olyan alkotás létrehozásával, amely elsősorban idegen nyelven (angol, német, francia, olasz, spanyol és orosz) valós képet közvetít hazánkról. Különleges területi irányultsággal más idegen nyelven történő megjelenés is támogatható.

A pályázat által támogatott tevékenységi kör a könyvkiadás, lapkiadás, kiállítás, film, CD-ROM, audio CD, nemzetközi tanácskozás szervezése.

Pályázatot nyújthatnak be nonprofit szervezetek (alapítványok, közalapítványok, közhasznú társaságok, társadalmi szervezetek, stb.), valamint profitorientált gazdálkodó szervezetek, meghatározott feltételekkel.

A pályázattal elnyerhető támogatás alsó határa 300.000 Ft. A támogatás a megpályázott összegnél alacsonyabb összegben is megállapítható.

A pályázatok beérkezése folyamatos, végső határideje 2004. szeptember 30.

A pályázati űrlap letölthető a www.kulugyminiszterium.hu honlapról, vagy igényelhető a Külügyminisztérium Tájékoztatási Főosztály Titkárságától (cím: 1027 Budapest, Vitéz u. 2; e-mail: titkarsag.tajfo@kum.hu; fax: 458-1901).

„Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen”

Az ESZA Európai Szociális Alap Nemzeti Program-irányító Iroda Társadalmi Szolgáltató Kht. – az Európai Unió és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium közös finanszírozásában – pályázatot hirdet a HU 2003/004-347-05-03. „Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen” című Phare programra.

Közvetéti hivatkozási szám:
EuropeAid/119735/D/G/HU

Támogatható tevékenységek:

1. komponens: Legalább 50 fő tartós munkanélküli foglalkoztatása és komplex munkaerő-piaci (re)integrációja civil szervezetek, önkormányzatok vagy önkormányzati társulások kezdeményezéseinek alapul, a helyi, térségi szociális szolgáltatások kapacitásbővítésére irányuló projektek megvalósításával.
2. komponens: Legalább 50 fő

halmozottan hátrányos helyzetű, elsősorban roma tartós munkanélküli foglalkoztatása és munkaerő-piaci (re)integrációja, életkörülményeik és szolgáltatásokhoz való hozzáférésük javítását szolgáló, helyi kezdeményezéseken alapuló projektek megvalósításával.

A támogatható projektek teljes időtartama:

1. komponens esetében 22 hónap,
2. komponens A típus esetében 13-16 hónap,
3. komponens B típus esetében 22 hónap.

A támogatható projektek költségvetése:

1. komponens esetében 660 és 820 ezer euró közötti,
 2. komponens A típus esetében 220 és 440 ezer euró közötti,
 3. komponens B típus esetében 660 és 820 ezer euró közötti.
- A teljes projekt költségvetés

minimum 10 százalékát a pályázónak, partnereinek vagy az együttműködő szervezeteknek társfinanszírozásként készpénzben kell biztosítani. A program teljes költségvetése 17,3 millió euró. A támogatható tevékenységek célterülete Magyarország.

A támogatható pályázók:

- önálló jogi személyiséggel rendelkező non-profit rendelő non-profit szervezet, vagy
- helyi (települési) önkormányzat, illetve megyei / fővárosi önkormányzat, vagy
- helyi önkormányzatok állandó, vagy a pályázat megvalósítása érdekében létrejött társulása.

A pályázatok kizárólag más szervezetekkel alkotott partnerségben nyújthatók be. A partnerek székhelye lehet Magyarországon, vagy az Európai Unió tagállamaiban, illetve a Phare országokban, vagy Cipruson, Máltán, Törökor-

szágban.

A teljes pályázati dokumentáció elérhető az ESZA Kht. honlapján (www.esf.hu)

A pályázatok beérkezésének határideje:

2004. július 23. 14 óra

Találós kérdések

Rákhádindo pushimátá

Fûszálon ring, nem fehér ing van rajta. Pettyeket visel, nem csivitel, tán nincs is hangja. Repülni tud, karodon fut, ha úgy akarod... (katicabogár)

Pé chár phirél, ná párhnoj é gád pé láté. Nálurá phirávél, chi chivitelil, doré nichí náj lá gláso. Zhánél té urájvén, vi pé tyo kuj náshkérél, kádé té kámés...(katicáko gindári)

Ég párnája, habos-fodros megmondom, néha bolondos. Hogy ha sírni kezd, fuss, keress egy ereszt... (felhő)

Chérij lésko shéránd, spuhmáloj-lo ávri phénáv butivár kántyáloj. Kánák ándé rojimo dél, násh, rodé jákh mukjo... (nuvérá)

Sárkirályfi

Ablakom alatt élt egyszer egy Sárkirályfi sárpalotában, nagy pocsolában. Sáros birodalmában volt nagy dínom-dánom, ha esett az eső, mert csak akkor evett ő. A királyfi Sár Rezső boldogan süttetett ezer sárpogácsát Sár Sárával, asszonyával. De mire megették a sárpogácsákat, elállt az eső. Jaj, kiszáradt sárkirályfi sárpalotája. Nem maradt semmije, eltűnt birodalma, el pocsolója. Sár Sárával ezért messzire költözött. Találjátok ki, hova? Hát, persze, hogy oda, ahol az Eső lakik...

Chikésko krájoro

Télá muro féjástrá trájindjá jékhár jék chikésko krájoro, ándo chikésko djiz, ándé báro chogolyá. Ándé lésko chikálo rájimáto sás báro méchibunyimáto, o brisind té délás, ké voj numá átunchi khálás. O krájoro Chikálo Rezső bukorijásá pétyádjá milyi chikáji bokolyi Chikáji Shárásá, péská romnyásá. Numá káj pé sosté khálé lé chikálé bokojá, o brisind áshádijja. Ávri shukijás háj lé chikálo krájorésko chikálo djiz. Náshjás lés khánchi, xhásájás lésko rájimáto, táj vi

lésko chogolyá. Vás kádi Chikáji Shárásá dur gilé té bésén. Rákhén ávri káring sháj? Sár té nábá, kothé, káj o Brisind béshél...

Mazsolás vagy kakaós, cukros, fonott nem briós. Szép barna a teteje, sok kis gyerek öröme... (kalács)

Phábájáloj vájh ádjvináloj, gugloj, ná khuváldo xumérij. Shukár si lésko oprundo, pé but piko shávoréski losh... (koláko)

Szádba teszed és levesbe, főzelékbe meg kredencbe. Fényes mint a csokipapír, segédeszköz, mint a radír... (kanál)

Ándé tyo muj shos táj ándé zumi, ándé chushvájzo táj ándé shifonyi. Fimlájloj sár o khám, zhutindipoj sár o káring tuté linkérdo vás... (roj)

Kiolvasó

Szél éneke: susogás,
Víz éneke: csobbanás.
Föld sóhaja: földrengés,
Hajnal sóhaja: derengés.
Mosoly színe: cinóber,
Idő színe: Szaladj el!

Ávriginádji

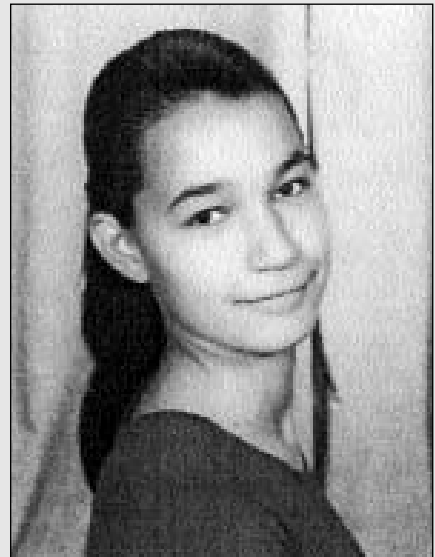
Bálválásí gilyi: phurdipo,
Pályésí gilyi: pittypo.
Phuváko pháro dji: izdripo,
Té háráko pháro dji: ikripo.
Ásámésí ráng: pikolár,
Vrémásí ráng: násh káthár!

Szécsi Magda:
Homoktorta szüret című könyvéből
összeállította: Paksi Éva
Cigányra fordította: Szentesi János

Kétszer ad, ki gyorsan ad – segítséget kérünk! *Ezúton fordulunk* **Önökhöz/Hozzátok segítségért!**

Fájdalom, de egy 15 éves abonyi kislány a közelmúltban nagyon súlyosan megbetegedett. Mindannyian jól tudjuk, hogy a leukémia mennyire embert és családtagokat testileg, lelkileg egyaránt megtörő hatalmas erőfeszítéseknek kitévő betegség. **Rékasi Edina** ebben a borzasztó betegségben szenved. A kislány jelenleg Budapesten áll gyógykezelés alatt.

Segítsünk, hogy felépülhessen és hazatérhessen!

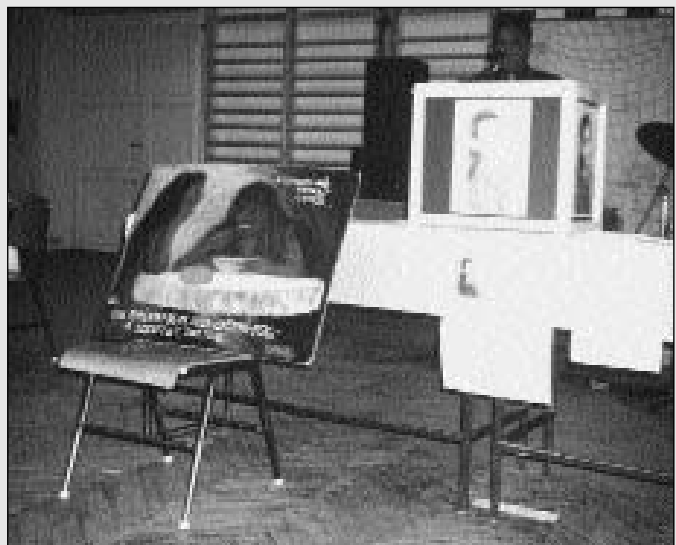
A gyógykezelés rendkívül költséges, a nehéz helyzetben lévő család számára pedig szinte elviselhetetlen anyagi terhet jelent. Ezért gondoltuk úgy, hogy segítenünk kell!

Minden felajánlást szívesen veszünk. A gyógyulás érdekében a következő bankszámlára várjuk felajánlásaikat:
Rékasi Edvárd: 11774457-04205221

FELHÍVÁS

2003 márciusában Rékasi Edina javára jótékonyági rendezvényt szerveztek Abonyban. A felhívásra **Oláh Mara** festőművésznő egy olajfestményét ajánlotta fel. A festmény 54x74 cm-es, farost, címe: Csak reménykedem, hogy győzni fog a szeretet. Ára: 50.000,-forint. A művésznő azt kérte, ha megveszik a rendezvényen a festményt, annak árát Edina gyógykezelésére ajánlja fel, ha nem, kéri, hogy a szervezők szállítsák vissza hozzá a festményt. A rendezvény után szerkesztőségünket a szervezők úgy tájékoztatták, hogy a festményt valaki megvásárolta. Sajnos nem így történt.

Edina azóta is gyógykezelés alatt áll. Oláh Mara festményének megvásárlásával Ön hozzájárulhatna a súlyosan beteg kislány gyógykezelésének költségeihez.

Érdeklődni szerkesztőségünk telefonszámán: 06-56/513-952 lehet. Köszönettel: a Szerkesztőség

L. D. Horoszkóp

2004. június

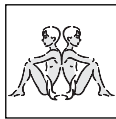
KOS (III. 21.–IV. 20.) –

Úgy tűnik itt az ideje, hogy változtasson azon a politikán, amit eddig pénzügyekben folytatott. Az lenne a legjobb megoldás, ha ezentúl mindent szakemberre bízna. Egy családi kiruccanásan döbben rá, hogy szerettei mennyivel fontosabbak, mint bármilyen üzlet. Szempontjai lehetnek a hónap vége felé. Vagy szemüveget kap, vagy nagyon nem akar meglátni valamit...

BIKA (IV. 21.–V. 20.) –

Erotikus álmaival lassan nem az ágyba, hanem a sírba kergeti kedvesét. Ne beszéljen, hanem tegye! Vagy beszéljen és tegye... Látja, hogy van választási lehetősége? Külföldi út van kilátásban, ami örömmel tölti el, még sem fog elutazni, úgy hogy ne fossza ki a butikok polcait. Felesleges. Ön sikeres ember. Ezt ismétlje el naponta többször, és jól fog aludni. Vagy, nem... De akkor még mindig megszámlálhatja a szoba sarkait.

IKREK (V. 21.–VI. 21.) –

Egy korábban feleslegesnek ítélt megállapodás most rendkívül hasznos lehet. Szívesen vállalja el azt a vezető feladatot, amivel egy helyi szervezet bizza meg. Most ne adjon kölcsön még legjobb barátjának sem, nem érdemes kockáztatni se a barátságait, se az anyagi hátterét. Ha tartozása van feltétlenül adja meg, mert ebből is problémái adódhatnak. A szexben legyen kezdeményező és újító, mert kedvese mintha unatkozna már...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) –

Remekül érezheti magát egy partin. A jó hangulatot azonban hamar elronthatja, ha

munkáról kezd beszélni! Ebben a hónapban jól határolja el a munkát és a barátságát. Ha egy Halak barátjával közös vállalkozása van, akkor próbáljon ebből minél hamarabb kiszállni! Szerelmi élete változatlanul állóvíz... Dobjon már bele egy szép rózsaszín kavicsot, aztán ugorjon utána... Biztos, hogy megtalál valamit, ami elveszni látszott! A Lungo Drom izgalmas, szép születésnapot kíván minden Rák jegyű olvasójának!

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) –

Miért vag mindig olyan arcot, mintha ellopták volna Öntől a kedvesét? Meg van! Imádja Önt!

Vauuu! Egy mosolyt kérünk... Mennyivel szebb így! Tudja? Ráadásul egészséges, és szakmailag is sikert sikerre halmoz! Gratulálunk! Ez a hónap az Öné...

SZÛZ (VIII. 24.–IX. 23.) –

A Szűz maximalizmusa és kritikus hozzáállása időnként megnehezíti szerelmi életét.

Vizsgálódva közelíti meg a szerelmet és amint vizsgálgatja a partnerét és a kapcsolatukat, elköveti azt a hibát, hogy minden apró hibát kiszúr. Legyen realisztikusabb saját magával és másokkal szembeni elvárásaiban. Ne veszekedjen. Ha jogos panasza van, úgy fejezze ki magát, hogy kedvese ne érezze elnyomva magát. Legyen nyíltabb és mutassa ki gyengéd érzéseit. Éreztesse társával, hogy megbecsüli. A végbenő pozitív változásokat a kapcsolatukban is érezni fogják. Sok sikert kedves Szűz!

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) –

A Mérleg a szerelem és a kapcsolat jegye. Szereti, ha van kit szeretni, és együtt csinálni dolgokat. Szenvedélyes és nyíltszívű természete tökéletes szeretővé teszi. A Mérleg jegyűek esze és életszeretete még vonzóbbá teszi személyiségüket. Hogy egy kapcsolatban boldog legyen, törődjön többet a saját igényeivel. Mondja ki bátran igényeit és kívánságait...

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) –

A hűség egy kapcsolatban a Skorpiónak különösen fontos. Mindenben amit csinál, dinamikus és szenvedélyes. Teljesen magát adja, ha szerelmes és ezt várja el a partnerétől is. De van néhány dolog ami a boldogság

útjában áll. Feltékeny, birtokló, gyanakvó és ezért időnként nehéz a Skorpióval együtt élni. Hogy szeret valakit, még nem jelenti azt, hogy az Ön tulajdona. Bánjon a partnerével bizalommal és tisztelettel. Legyen elnéző és megbocsátó. Tanuljon meg anélkül szeretni, hogy ellenőrizné a kedvesét, és azt is tudnia kell, hogy nem a szex teszi tartóssá a kapcsolatot...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) –

A Nyilas tüzes, vidám természetének sok csodálója akad. A kalandos és könynyed közeledése az élethez egyedülállóvá teszi. A Nyilas nyughatatlansága a személyes szabadság szeretetével párosul. Ha őszinte partnerre vágyik, mutasson jó példát azzal, hogy Ön is őszinte. A tartós szerelmhez kell megegyezés, megfontolás, és megbízhatóság, ezekre törekedjen. A Nyilas gyakran megszegi az ígéreteit. Ez megkeserítheti kapcsolatait...

BAK (XII. 22.–I. 20.) –

Jobb, ha ebben a hónapban csak rutinmunkáival foglalkozik. Próbálja behozni lemaradását, vagy dolgozzon előre. Pihenjen sokat. Hónap közepén sírni fog, nagyon-nagyon... De aztán, mint mindig a pletykák után megnyugszik, és tovább lép...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) –

Bármilyen kapcsolatba is kezd, az mind tele lesz gonddal. Tehát jobban teszi, ha a barátaival csak szórakozni jár. A most is tartó kapcsolatának lesz egy-két rossz időszaka. A természete alapvetően hideg és a mostani partneréé is az lehet. Ettől függetlenül izgalmas szexuális élményekre fognak szert tenni, de az egymás iránt érzett érzelmek csak felszínesek lesznek...

HALAK (II. 20.–III. 20.) –

Egy új munkatárs fogja megdobogtatni a szívért. Ez remeknek ígérkezik, ha mind ketten függetlenek. De

ha nem, akkor egy titkos kapcsolat csak romboló hatású lehet akár a karrierjükéről van szó, akár a magánéletükről. Egészsége kiváló! Ne panaszkodjon, úgy sem hiszi el senki, hogy beteg, hiszen nagyon...

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek!
(Szolnok, Pf.: 77 5001)

Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft

ÚJ KÖTETEK: Farkas Kálmán: *Ember a viharban* 1500,- Ft

Boksi és Tulpica: *Cigány népmesék* 2000,- Ft

Felhívás

Bulit, partit, kisebb-nagyobb zenés rendezvényt, jótékonyági estet szervez és nem tudja melyik előadó művészt hívja meg, mert az anyagi lehetőségei szűkösek?

A megoldás **ROMA KOKTÉL SHOW!**

A Roma Koktél Show várja csinos, fiatal, táncolni, énekelni vágyó tehetséges lányok és fiúk jelentkezését 18–22 éves korig.

Csoda gyerekek, itt a lehetőség! Tehetségesen játszol valamilyen hangszeren, kitűnően táncolsz vagy énekelsz és még nem múltál el 8 éves? **Jelentkezz a Roma Koktél Show-nál.**

Természetesen a Show várja azon vállalkozó, segítőkész emberek jelentkezését is, akik támogatni, segíteni tudnák a Show működését.

*Érdeklődni a következő telefonszámon lehet:
Babai János, 06-20/337-0896*

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1680,- Ft,
fél évre: 840,- Ft,
negyedévre: 420,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77

Telefon:

(06) 56/513-592, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

Felhívás

Súlyosan mozgáskorlátozott emberként született a ma 20 éves, Ózdon élő **ifjú Ganyi Károly**. Küzd betegségeivel, a meg nem értésekkel és állandóan a miértra keresi a választ. De találkozik jó akaratú emberekkel, akik segítenek, próbálják megérteni a fogyatékkal élő emberek világát. Ezt a világot mutatja be, tárja elénk az ózdi szerző „Tolókocsi nem akadály” című művében. Sugallja, hogy az olvasó élje át a szereplők helyzetét, hozzon egy belső döntést. A teljes átélés elősegíti, hogy azonosulni tudjon a mű írójával, így megértse közlésének lényegét. Ifjú Ganyi Károlynak Isteni hite adja ehhez az erőt, mert szereti az embereket, bízik a humánus erejében.

Tisztelt leendő olvasó!

Vegye úgy kezébe ezt a kiadványt, hogy tartalmával pozitívan tudjon azonosulni! Vásárlásával (300,- Ft/db) hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalember az eladásokból befolyt összeget életfeltételeinek javítására fordíthassa.

Elérhetőség: Ganyi Károly,
3600 Ózd, Árpád vezér út 19. fsz. 2.
Telefon: 06-48/473-179
E-mail: karesz1984@freemail.hu